

**Jü Tü Nooki
Jesucristota Bétana
San Juanta Jiojtekähui**

**El Evangelio según
San Juan**

**en la lengua
de los yoremes (mayo)**

La Liga Bíblica

Las Sagradas Escrituras para Todos

La ilustración en la página 49 por Horace Knowles es propiedad de
©The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972.

Las demás ilustraciones por Louise Bass son propiedad de
©The British & Foreign Bible Society, 1994.

Primera edición 2000

Versión electrónica

San Juan

Mayo

ISO 639-3 mfy

©La Liga Bíblica, A.C., 2005

México, D.F.

Jü Tü Nooki Jesucristota Bétana San Juanta Jiojtekähui

Jü Diosta Noki áu yorem yáuhuak

1 ¹ Késam huëpo jü Noki béja aaney. Ìri Noki Diostamak aaney, éntok ínëli jíba Diostukay. ² Ìri jü késam huëpo jíba Diostamaktukaihui. ³ Síme ayukamta áapo ä yáala. Kaa áapörík béchibotuk kaitatu éiyey. ⁴ Áapöríikut aykay, jü jíapsihuame. Jü jíapsihuame éntok, jü yoremem jíapsita machiriame. ⁵ Ìri machiria tachiriata Bénasi kaa machiku béete; jü kaa machiria éntok kara ä tuucha.

⁶ Senu yoreme Diosta bétana äbo bíttuataka ímí aaney, Juan ti téhuaaka. ⁷ Ìri machiriata bétana yorememmeu nok íaahuaka äbo bíttuahuak, símem ä súalnakë béchibo, áapörík huámi. ⁸ Juan kaa jü machiriatukay; ál-la huä machiriata bétana ä noknakë béchibo äbo bíttuatakay. ⁹ Huä tua lútüriapo machiria, síme yoremem machiriame, ím ániau kóm yebisisey.

¹⁰ Ímí ániapo aaney; Dios éntok íkái ániata áapörík huam ä yáuhuak. Të huamë ímí ániapo joome, katim ä tatäyak.

¹¹ Ä géntemmeu yepsak; ímëi éntok, katim ä mabetak.

¹² Síme huamë ä téhuam súaleme, éntok ä mabetakame, áa bétanam Diosta usiarimtaka taahua. ¹³ Ímëri katim yorem áchayhuariapo usiarim benna, éntokim kaa ímí buíapo yoremem yeu totomtëpo benna, éntokim kaa yorem érim júnel éä béchibo. Ál-lam tua Diosta bétana yeu yoremtula.

¹⁴ Huäri Noki áu yorem yáuhuak, éntok ito násuk jíapsak. Jíta béppa júne buere ujjoriatate át bíтчak, Dios Áchayta ujjoria huépülay Usiaritachi. Síme tua lütüria éntok tühuara át ayka. ¹⁵ Jü Juan áa bétana nookak. Chayeka ínel jiahua:

—Ìri ájaria huä ínel áa bétana in jíähui: Huä chúkula ino sáu yebijnakeme, chë nésahue ino béppa, buëituk áapo béja inopat jíapsay.

¹⁶ Éntok jü yún ä jípurëu bétana, nat béppate ä mabeta.

¹⁷ Buëituk Moisésta huámte jukä leyta mákhuak, të jü tua

tühua éntok jü lútüría Jesucristota huämi, itou yepsak.
 18 Jauhuey júne kaabe Diosta bít-la; ál-la huä huépul Usiari
 jíbba, tüisi nákhuaame, áapo itom ä täyatuala.

Juan Bautista Jesucristota bétana nookak

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

19 İri ájária jü Juanta nokakähui, júnak jumë kobanaro
 judiom buere jóära Jerusalén bétana jumë sacerdotem,
 éntok Leviitam buere tiöpopo tekipanoame áu bíttuahuako, ä
 temaij-iaahuaka ä jábetukaihui. 20 Áapo éntok huitti nokaka,
 áu yeu buíssek:

—Ínapone kaa ájária jü Cristo.

21 Huanärim ä temajek:

—Émpo, ¿jábesäe júntuko? ¿Jachë Elías?

—Èe; kanne Elías.

—¿Huanäisu émpo huä profeta yebijnakeme jáni?

Am yómmiaka, —Èe —ti ámeu jiahua.

22 Huanärim ä temajek:

—¿Jábesäe júntuko? Itomë téjhua itom äbo sáhuekame
 jüneetua béchibo.

23 Huanäi ínel jiahua:

—Ínapone jü júya ánia bueka päriapo yeu kíkteka chayemta jíahui bénasi jiahua: “Böotem lútulaik étapo Señorta huéenakë pámani”, profeeta Isaíasta jíakä bénasi.

24 Jumë áu bíttuahuakame éntok, pariseromtukai.

25 Huanärim ä temajek, ínel jíaka:

—¿Jatchiakasë júntuk batöa, émpo kaa Cristotaka, éntok kaa Elíastaka, éntok kaa profetataka?

26 Juan éntok ínel am yómmiak:

—Ínapo bäammea batöa; tē enchim násuk aane, senu kaa enchim täyähui. 27 İri júnel jü chúkula ino sáu yebijnakeme. Áapo ino béppa nésahue; katchanne júne áu kóm chätuka, ä bocha huíkyam búttiapo yumala.

28 İri áma yeu siika Betábara pueblopo, Jordán bathue mayoa huáytanachi, Juanta batöaipo.

Jesús, jü Diosta Ili Kabara

29 Yokoriapo jü Juan jükä Jesústa áu bicha huémta bíтчak. Huanäi ínel jiahuak:

—Juyú, İri ájaria jü Diosta ili kabara, jü ím ániapo huakä kaa tühua yáarita yore úhuaame. 30 İri ájaria huä in áa bétana ínel jíakaihui: “Chúkula senu yoreme yebijnake, ino béppa nésahueme; buëituk áapo ínopat béja jiapsay.” 31 Ínapone kaa ä täyay; tēne huäri béchibo yepsak, bäammea yore batöaka israelitammeu yeu ä machinakë béchibo.

32 Ínel kët jiahuak, jü Juan:

—Ínapone ä bíтчak, jükä Santo Espírituta guókouta bénak téhueka bétana át kóm sika áa béppa tahuakamta. 33 Ínapo kaa ä täyay; tē huä nee äbo bíttuakame bäammea in batönakë béchibo, huäri ínel inou jiahuak: “Huä jábetachë Espírituta át kóm huémta bíчakátek, éntok át ä tahuako, İri ájaria jü Santo Espíritui yore batöame.” 34 Ínapone ä bíтчak, éntokne áa bétana nooka, tua Diosta Üusitukä bétana.

Jumë kësampo disciipulom

35 Yokoriapo jü Juan júchi áma aaney, éntok guoy ä disciipulohuam. 36 Huanäi Juan, Jesústa huämi ják hueramay ä bíчaka, ínel jiahua:

—¡Juyú! ¡İri ájaria jü Diosta ili Kabara!

37 Jumë guoyika Juanta majtiähui, Jesústam jikkajaka, áa sáu sájjak. 38 Huanäi Jesús amau remteka áa sáu kateme bíchaka, ínel jiahuak:

—¿Jítasem jaria?

Bempo éntok ínel áu jiahua:

—Maestro, ¿jáksë jóuhuak?

39 Huanäi ínel ámeu jiahua:

—Bínem kateka ä bítcha.

Huanärim áamak sájaka ä bítchak, ják ä jóakaipo.

Huanärim áamak áma taahuak, huäri taahuarichi; buëituk kúpteke naikim ják jiahuay.

40 Jü Andrés, Símon Perota saila, ïri jumë guoyim násuk jukä Juanta nok jikkajaka Jesústa sáu sikame. 41 ïri béja jukä Símonta ä sailahua bát téuhuak. Huanäi júnel áu jiahuak:

—Jukä Mesíastate téuhuak, Cristo ti téhuaakamta.

42 Huanäi Andrés Símonta Jesústau tójjak. Jesús éntok ä bíchaka ínel áu jiahua:

—Émpo jü Símon, Jonásta üusi; émpë Cefas ti téhuaanake. (Ímëi téhuam éntok Peero tim jiau báare.)

Jesús, Felipeta éntok Natanaelta núnnuk

43 Yokoriapo Jesús Galileau bicha sim báreka, Felipeta téaka ínel áu jiahua:

—Ino sáukë huéiye.

44 ïri Feliipe Betsaida téäpo jometukay. Ímï két jometukay jü Andrés éntok Peero. 45 Feliipe jukä Natanaelta téaka ínel áu jiahuak:

—Béjate ä téula huakä Moisésta áa bétana huam leypo jïojtekähui, éntok két huam profeetam jïojtekäpo, huakä Jesústa, Joséta üusi, Nazaretpo jometa.

46 Natanael éntok ínel áu jiahua:

—¿Jachu Nazaretpo jíta tühua yeu huéë mátkhi?

Huanäi ínel áu jiahua jü Feliipe:

—Äbë sika ä bítcha.

47 Jesús éntok Natanaelta áu jëla huémta bíchaka, ínel áa bétana jiahuak:

—Ímï aane, jü tua israelita; ï óutachi jü ara nókíchiria kaita át ayka.

48 Natanael éntok ínel áu jiahua:

—¿Jáchisë nee tatäyak?

Huanäi jü Jesús ínel ä yómmiak:

—Felipeta kee enchi núnuyo, chunam bétuk enchi kátekne enchi bíтчak.

49 Huanäi Natanael ínel ä yómmiak:

—Maestro, ¿émpè jü tua Diosta Üusi! ¿Émpè jü israelitammeu Rey!

50 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—¿Jachë kíal chunam bétuk enchi kátekne enchi bíтчak ti nee emou jíakä béchibo nee súale? Én éntokè huatek chë íari béppa machik júinne bínnake.

51 Jesús két ínel jiahuak:

—Lútüriapone enchimmeu júnel jiahua: Én naateka téhuekatem áu étapomta bínnake, Diosta ángelesim Yoremta Üusi béppa kóm kateme, éntok áa béppa jikau kateme.

Jü booda Caná Galilea buíäräpo

2 1 Báij taahuarim huéy, Caná Galilea buíäräpo boodatukay. Jü Jesústa áíye két áma aaney. 2 Jesús éntok ä disciipulom, kéchim áman núnuritukay, jum boodahui. 3 Jukä vinota lütek, Jesústa áíye ínel áu jiahuak:

—Kaitam vinota jípure.

4 Jesús ínel ä yómmiak:

—¿Jatchiakasë nee bamíjtua? Ketune kee jee yuuma, jü taahuari in jíta yáanakë béchibo.

5 Ä áyehua éntok ínel ámeu jiahua, huamë áma sáyhuammehui:

—Simetem áapörík enchim yáa sáhuëu yáuhua.

6 Huämi éntok búsan téta sötörim báam béchibo áma mánekay, bem ä boojoriäpo bénasi, báam áma jípureka, jumë judiom bem sáyhuakä pámani emo bábaksiäpo. Huämi huépul sötöpo guoyi o báij buía sötöri báam nunüyey. 7 Jesús ínel ámeu jiahua:

—Ímëi sötörímëm báammea tápunia.

Huanärim jikau tájti am tápuniak. 8 Huanäi ínel ámeu jiahua:

—Ílökkikem nüka, jü áma nésahuemtau am huéria.

Huanärim áu am tójjak. 9 Huä áma nésahueme éntok, jumë báam vinosi ayulame jihueka ä tútürek, kaa júneaka jákun ä nütukaihui. Të jumë áma sáyhuame ál-la júneyay, jumë báam

jákun bem nükáihui. Huanäi jukä jubemta núnuteboka,
10 ínel áu jiahua:

—Sime yoremem jukä vino türik bácham jíjítua; chúkula béja yünam jílatuk, huakä kaa tua türik am jíjítua. Të émpo huakä vino chë türik ërialatukay, én tájti.

11 Jesús ímëi señaalim bát huéeme yáuhuak, jum Caná Galilea buíäräpo, éntok yeu ä machiriak jukä chë yörisi machik át ayukähui. Huanäi huamë ä disciipulom ä súaleka taahuak.

12 Chúkulam Capernaum pueblou kóm sájjak, Jesús éntok ä áyehua, ä sailahuam, éntok ä disciipulohuam. Huämírim kaa jaiki táapo áma aaneK.

Jesús buere tiöpopo jíta nénkiriom yeu béebak

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

13 Jú taahuari abe yuumay, Páscuä téamta béchíbo, judiom boojoriähui. Huanäi Jesús buere jóära Jerusaléniu jikau siika.

14 Huanäi jum buere tiöpou kibakeka, jumë buéyesim áma nénenkame téuhuak, éntok kabaram, éntok guókohuim, éntok jumë tómita nanakuliaka áma jookame. 15 Huanäi huaka bea jíbebiata yáaka, buere tiöpopo simem yeu béebak, bem kabarammaki, éntok bem buéyesimmaki. Jumë tómita áma

nakuliame chíbela am guötiriak; mesam éntok chíbela tátabek. 16 Huanäi jumë guókohuim nénkammeu ínel jiahua:

—¿Íkarem mékka huéria, éntokem in Áchay kári kaa kía jíta áma nénenki béchibo ä jípure!

17 Huanäi ä disciipulom jïojtetau huáhuaatek, ínel jíamtahui: “Em kári in náké béchibo in jíapsipone kaa al-leiya omteka.”

18 Huanäi jumë judio yäuchim ínel ä temajek:

—¿Jíta señaltasë itom bíttua, íkai em joä béchibo?

19 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Íkai tiöpotem mójaktia; huanäine báij taahuata huéy júchi ä tóboktianake.

20 Huanäi jumë judio yäuchim ínel áu jiahua:

—Cuarenta ama búsan huásuktiriapo yáari iri tiöpo; ¿émpo éntok báij táapo emo ä tóboktianakë tíiya?

21 Të áapo ä takaahua bétana nokaka júnel jiahuay.

22 Huári béchibo jumë kókkolam násuk ä jíabitek, jumë ä disciipulom áu huáhuaatek, íkärä nokakaihui. Huanärim jukä jïojteta súaleka taahuak, éntok Jesústa nokakaihui.

Jesús síme yoremem jíapsi júneria

23 Jesús buere jóära Jerusalémpo aaney, judiom kabara jísobahuaka papajköpo. Huanärim juebenaka ä téhuam súsualeka taahuak, huamë señaalim ä joay ä bíchaka. 24 Të Jesús kaa tua am súaleka taahuak, buëituk símem jíapsipo júneriay, 25 éntok kaabeta ä téjhuaanakëu boobichay, jumë yoremem bétana; buëituk áapo júneiyay yoremta jíapsipo jíta ayukähui.

Jesús éntok Nicodemo

3 1 Senu yoreme pariserom násuk aaney, Nicodemo ti téhuaaka. Iri chë yörihuay, jumë judiom násuku. 2 Iri tukaapo Jesústau yepsak. Huanäi ínel áu jiahua:

—Maestro, júneate Diosta bétana em äbo yebij-latukähui; buëituk kaabe ímëi señaalim em joäu ara joohua, kaa Diosta áamaktuko.

3 Jesús éntok ä yómmiaka ínel áu jiahua:

—Tua lútüriapone júnel emou jiahua, huä kaa bemelasi yeu yoremtulame, Diosta reytaka nésahuëpo kátekamta kaa ä bínnake.

4 Nicodemo éntok ínel áu jiahua:

—¿Jáchisen jü yoreme yötaka júchi ara yeu tómtte? ¿Jachu júchi ä áye tompo ara kibake jáni? ¿Júchi yeu ä yoremtunakë béchibo?

5 Jesús ínel ä yómmiak:

—Tua lútüriapone júnel emou jiahua, kía jábe júnne báapo éntok Espírituta bétana kaa yeu tómttekátek, Diosta chë yötaka téhuekapo kátekamtau kaibu kibaknake. 6 Yoremta bétana yeu yoremtulame yoreme; të Espírituta bétana yeu yoremtulame éntok espíritu. 7 Katë át emo guómtia ínel nee emou jáká béchibo: Úttea júchi bemelasi enchi yeu tómtinakhui. 8 Jü jeka ä huéë bárëu bicha huéiye. Ä jáhuitë jíkkaja. Të jákübo ä huëu, éntok jákun bicha ä huëu kaibë jüneenake. Ilë bénamme, síme huamë Diosta bétana Espíritui yeu yoremtulame.

9 Nicodemo éntok ínel ä yómmiak:

—¿Jáchisu ìri ara yáatu?

10 Jesús éntok ínel áu jiahua:

—¿Jachë émpo, israelitam mamajtiaka, íkái kaa ä täya?

11 Tua lútüriapone ínel emou jiahua: Jukä itom täyáute éttejhua, éntok huakä itom bíchakäu bétanate enchimmeu nooka; të ikái itom enchimmeu nokäu, katem ä súale. 12 Emë jukä ími buíapo ayukamta bétana nee enchimmeu nokayo, katem nee súale. ¿Jáchi súntukem ä súalnake jáni, huakä téhueka bétana huémta nee enchimmeu nokayo?

13 'Kaabe téhuekau jikau simla, huä téhueka bétana äbo kóm yebij-lame jíbba, huä Yoremta Üusi, áman téhuekapo kátekame. 14 Jáchin jukä Moisésta mékka ánia see päriapo sisíguok bakotta ä tóboktiakä bénasi, júnëli úttea, jukä Yoremta Üusi tóboktiatunähui, 15 buëituk símetaka ä súalekame, katim emo tárunake; ál-lam yü jíapsihuamta jípunake.

Dios síme génteta ániat jiapsame nákke

16 'Dios, jumë ími ániapo jiapsame úttesi am nákeka, huépülak jíba Üuseka síme génteta mámpo ä tójjak, buëituk jábetaka júnne ä súsualekame kaa muknake, ál-la jíbapo béchibo jiapsinake. 17 Dios ä Üusihua ániau kóm bíttuak, huamë ániat jiapsammet kaa béttesi nokta ámet ä chúpnanakë béchibo, ál-la äbo ä bíttuak am jínëunakë béchibo.

18 'Huä áapörík súaleme kaa noki béttesi át chúpila; të huä kaa ä súaleme, béja noki béttesi át chúpila, buëituk Diosta

huépülak Üuseka ä téhuam kaa ä súalekä béchibo. 19 Íäri béchibo jü noki béttesi yorememmet chúpari, buëituk jü machiria ím ániau kóm yepsak; të huamë yoremem huakä kaa máchiraata chë türeka taahuak, buëituk huakä bem joäu kaa türi béchibo. 20 Buëituk sime huamë kaa tühuata joame jukä machiriatam kaa türe, éntokim machiriau kaa ruk-rukte, jukä bem joäbet kaabeta béttesi ámet ä nok íaaka. 21 Të huä lütüriata joame machiriatau rükte, buëituk huakä ä joäu ä jüneriatunakë béchibo, Diosta bétana ä huëhui.

Jü jubemta chaamek

22 Íkäi noksuka, Jesús jumë ä disciipulommak Judea buíärau yepsak. Huanäi ámemak aneka batöay. 23 Juan két jum pueblo Enón ti téhuaakäpo batöay, Salim ti téhuaakä náapo, buëituk huämi bäam büruakay. Huanäi jü génte áu yájaka batöhuay. 24 Buëituk jü Juan ketune kee pereesotehuay.

25 Huanärim náu nok nássuak, Juanta disciipulom éntok judio yäuchimmaki, jumë judiom boojoriäu emo bábakshahuä bétana. 26 Huanärim Juantau yájaka ínel áu jiahua:

—Maestro, huä Jordán bathue huáytana émomak anëihui, huä áa bétana em itou nokakähui, batöa éntok sime áu yájja.

27 Huanäi Juan ínel am yómmiak:

—Jü yoreme kaita ara mabeta, kaa Diosta bétana ä máktuko. 28 Emem nee jíkkajak ínel nee jíako: Ínapone kaa ájária jü Cristo yebijnakeme, ál-lane áapat huë íaahuaka äbo bíttuari. 29 Huä jubekame ä jubi jíba jípunake, të huä jubekamta chaamek ä chákäku huéeka ä nok jíkkajame tüisi al-leaka tahuanake, ä noki jíkkajako; ánëli két jü in al-leäu béja chúpila. 30 Áapo jikau bicha huéenake, ä yörihuäpo; ínapo éntokne kóm bicha huéenake.

Jü jikat bétana äbo yebij-lame

31 Huä jikat bétana äbo yebij-lame sïmem béppa nésahue. Huä buíapo jome éntok buíyya, éntok jíba ím buíapo ayukamta bétana nooka. Huä téeka bétana huéeme sïmem béppa nésahue. 32 Huakä ä bíchakäu éntok ä jíkkajakäu bétana nooka, të kaabe ä nokakäu súale. 33 Huä ä nokihua súaleme, ïri jukä Diosta noki lütüriä tíiya. 34 Buëituk huä Diosta äbo bíttuakäu Diosta noki nooka; Dios éntok jukä Espírituta kaabeta ámpolsi ä mákka. 35 Jü Dios Átchay jukä ä Üusi nákke, éntok sime

ayukamta ä mámpo tóij-la. **36** Jü Diosta Üusi súaleme jíbapo béchibo jíapsihumta jípure; të jü Diosta Üusi kaa súal báreme kaibu huakä jíapsihumta jájammnake, ál-la huä Diosta ómtira jíba áa béppatunake.

Jesús éntok jü jámmut Samaria buíärapo joome

4 ¹ Jü Señor jünëiak jumë pariserom ínel jáyhumta jíkkajakaihui: Jesús chë yún am majtia éntok am batöa, Juanta béppa. ² (Të huitti nokhuäpo, Jesús kaa am batöay jiöbe, ä disciipulom ál-la.) ³ Huanäi Judea buíärapo yeu siika, naa búrujti Galilea buíärau bicha, ⁴ éntok Samaria buíärä páman ä huéenakëu útteatukay.

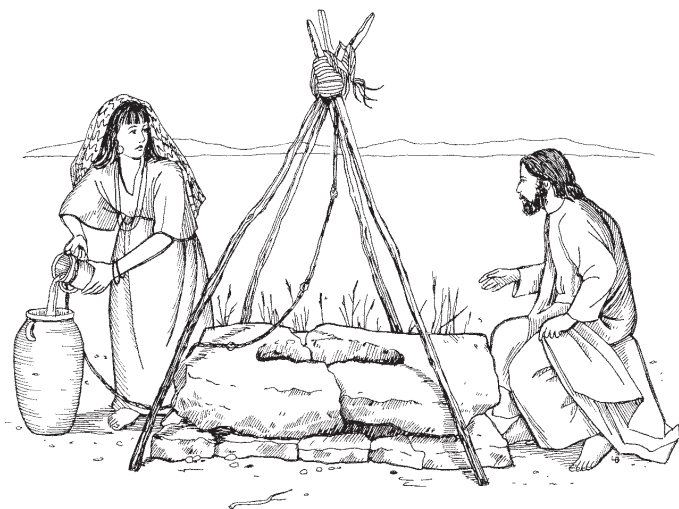
⁵ Huanäi senu pueblo Samaria buíärapo kátekame Sicar ti téhuaakäü yepsak. İri pueblo kaa mékka taahuay, Joséta herencia Jacobta ä mik-latukai náapo. ⁶ Huämirim mánekay Jacobta poozom. Huanäi Jesús, boojoo lottilatata, jum pozom náapo yejtek. Abe lúl-la yejtey jëla. ⁷ Senu jámut Samariapo jometaka áma yepsak, bächiseka. Huanäi Jesús ínel áu jiahua:

—Bäamë nee miika.

⁸ Ä disciipulohuam éntok pueblou bicha sákalatukay, buähumta jínuboka.

⁹ Jü jámut samaritana éntok ínel áu jiahua:

—¿Jáchisen émpo judiotaka bäam inou nétane, nee jámut samaritanotuk júnne?

Buëituk jumë judiom éntok jumë samaritanom katim emo huáatia. **10** Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Émpo jüneáteko Diosta jíta yore mák bárëu éntok jábeta bäam emou nétanëhui, émpë inou am au éiyey. Huanäine baa jiapsame enchi mik éiyey.

11 Jü jámut éntok ínel áu jiahua:

—Señor, jumë pozom mékka kömi, éntokë kaitay yeu am huík mátki. ¿Jáksë júntuk am jípure, jumë bäam yore jíapsituame? **12** ¿Jachë émpo chë yóturi jáni, itom áchay bát kat-riam Jacobta béppa? Ímëi pozom itom miikak, áapörík áma baa jékähui, ä úusihuam éntok ä huakasihuam.

13 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Kía jábe júne ímëi bäam jékame, júchi bénasi bäi muknake; **14** të huä bäam in ä miknakëu jékame, kaibu júchi bäi muknake, ál-la huamë bäam in ä miknakëu, ä jíapsipom tápunika búitinake, ä yü jiapsinakë béchibo.

15 Huanäi jü jámut ínel áu jiahua:

—Señor, júmëi báamë nee miika, kaa bäi muk béchibo éntok kaa äbo sika yeu am huík béchibo.

16 Huanäi Jesús ínel ä yómmiak:

—Ámanë em kuna núnuka, äbo huéiye.

17 Jü jámut éntok ínel ä yómmiak:

—Kanne kuunak.

Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Lütüriatë nooka, kanne kuunak ti jíaka; **18** buëitukë mamnim béja kunala; jukä én em jípurëu éntokë kaa kuunak. Lütüriatë nooka, ínëli jíaka.

19 Huanäi jü jámut ínel áu jiahua:

—Señor, jíba tua émpo PROFEETA. **20** Itom áchayim bát kat-riame ímí káupom Diosta yörek; emë éntok ä yöri béchibo, Jerusalémpo ä ájáriä tíiya.

21 Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Jámmut, nechë súale, taahuari yumanake, jukä Dios Áchayta enchim yörinakëhui, kaa ímí káupo, éntok kaa Jerusalémpo jíbba. **22** Emë huakä kaa enchim täyähuem yöre; ítapo éntokte huakä itom täyäu yöre, buëituk jü jínëuria judiom bétana huéiye. **23** Të taahuari yumanake, éntok én ájária: jumë lútula huëpo Dios Áchayta yöreme, espíritupom lütüriapo ä yörinake; buëituk jü Dios Átkhay júnëli áu yöri

iaa. 24 Dios Áapo Espíritu. Jumë ä yöreme, espíritupom lútüriapo ä yörinake.

25 Huanäi jü jámmut ínel áu jiahua:

—Jüneane jukä Mesíasta yebijnakëhui, Cristo ti téhuaakamta. Áapo yepsak, simeta itom téjhuaanake.

26 Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Jü Mesías ti téhuaakame, ínapone ájaria, jü émomak nokame.

27 Júnëlam nokaysu, jumë ä disciipulom áma yájjak.

Huanärim át guómtek, jámuttamak ä ettejoä tíaka. Të kaabe ä temajek: “¿Jítasë áu nátemaje?” o: “¿Jítasë áamak ettejhua?”

28 Huanäi jü jámmut, ä bächia áma tö sika, pueblou bicha siika. Huanäi áman yepsaka, jumë yorememmu júnel jiahua:

29— Äbem kateka ä bítcha, jukä senu yoremta. ¡Buëituk simeta in joosukäu huitti nee ettejhuariak! ¿Jachu jü Cristo yebijnakeme jäni?

30 Huanärim jum pueblopo yeu sájaka áu yájjak. 31 Jumë ä disciipulom éntok chë júne áu nookay, ínel jíaka:

—Maestro, jibuäe.

32 Áapo éntok ínel ámeu jiahua:

—Ínapo senu buähuamta in buänakëu jípure, enchim kaa täyähui.

33 Jumë ä disciipulom éntok ínel náu jiahuay:

—¿Jachu jábe áu jibua tójak jäni?

34 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Íri ájaria jü in buähuame: jü nee äbo bíttuakamta nésahui in yáanakëhui, éntok ä tékil in chúpanakëhui.

35 Ínëlem jijia emëe: “Ketune naiki mecham bëye, jukä huajpo etta chúpanakëhui.” Të ínapo ínel enchimemmu jiahua, jikau remtekem huasam bítcha, buëituk jü echi béja saa bíakteka jójoni.

36 Jü jíchupata tóboktiame béjtuana, éntok jíbapo béchibo jíapsihumta ä jípunakë béchibo náu ä tóijnake, huä echakamtamak nánancha bem al-leenakë béchibo. 37 Buëituk ími lútüria huä noki ínel jíame: “Jü echame seenu, jü ä tóboktiame éntok, täbui.” 38 Buëituk ínapo naa beekatana enchim bíttuala, huakä kaa enchim echakäu enchim tóboktianakë béchibo. Huate bát echaka áma tekipanoak, emë éntok bem tekipanoakäpo tühuata mabeta.

39 Huämi pueblopo juebena samaritanom Jesústa súaleka taahuak, jámutta júnel jíakä béchibo: “Simeta in yári nee

téjhuak.” 40 Huanäi jumë samaritanom áma yájaka jiokot áu jiahua, áma ámemak ä tahua sáhueka. Huanäi guoy táapo áma taahuak. 41 Huanärim júchi chë júne juebenaka ä súsualek, áapörík ámeu nokakä béchïbo. 42 Huanärim jámuttau ínel jiahua:

—Béjate kaa kía júnel em jáä béchïbo ä súale, buëitukte ítapo itom nákammea ä jákkaja, éntokte júneiya tua lútüriapo íkái ájáriatukähui, jú yore jínëunakeme, jú Cristo.

Reytau tékiakamta üusi tütek, jú Jesús

43 Chúkula guoy taahuarim simsuko, huämi yeu siika, Galileau bicha. 44 Buëituk Jesús áapo ínel jiahua, jukä profeetata tua ä buíárapo, kaa ä yörihuä tíiya. 45 Jumë áma jomeme ä mabetak, Galileau ä yepsako, simetaka Jerusalémpo ä yáakäu bíchaka jum Páscoa taahuaripo, buëituk bempo két áman nóitilatukay, jum pajkohui.

46 Jesús júchi Caná Galilea buíárau yepsak, huam báam ä vino yáakäpo. Senu yoreme yáurapo reytau kóba yöhue, ä üusihua tüisi kökoremta jípurey, Capernaumpo. 47 Íri jukä Jesústa jum Judea bétana Galileau ä yepsak ä jákkajaka, ä üusi mukiapo anemta ä jítto íaaka áman siika, jiokot áu jíaka. 48 Huanäi Jesús ínel áu jiahua:

—Katem jumë señaalim éntok kaa jaibu joohuamta bíchätek, kaibem nee súal éiyey.

49 Huanäi jú reytau kóba yöhue ínel áu jiahua:

—Señor, ámanë kóm huéiye, kee in üusi mukeyo.

50 Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Bamsekë huéiye, jú em üusi béja türiak.

Huanäi jú yoreme Jesústa nokakäu súsualeka siika.

51 Jumë ä sáhuëhuim áman kómä huéy, yehuim sájaka ä nánkek. Huanärim ä téjhuak, ínel áu jíaka:

—¡Béja türiak, jú em üusi!

52 Huanäi am temajek, ják horapo ä türi táytekähui.

—Tuuka, senu horam jíay jú táij huéchiria ä tójjak —tim áu jiahuak.

53 Huanäi jú ä áchayhua jünëiak huämi horapo jukä Jesústa júnel áu jíakähui: “Em üusi béja türiak.” Huanäi ä súsualeka taahuak, áapo, éntok sime ä jóapo joomem.

54 Jesús íkái señaalta yáuhuak, guosa huëpo Judea bétana Galileau yepsaka.

Jü yoreme káraktila Betesdapo joome

5 ¹ Chúkula jumë judiom bem papajkou áma joohuay. Huanäi Jesús jum Jerusaléniu jikau siika. ² Huämi Jerusalémpo, jum puerta kabaram ti téttehuaahuäu jëla, ili baubäa áma mánekay, hebreo nokpo Betesda ti téhuaaka. Huäri éntok mamni portaalim jípurey. ³ Ímï juebena kökoreme tökay, liliptim, lolöim, káraktílám, jumë bäám náu kuutemta boobichaka. ⁴ Buëituk senu Diosta ángeles jamak huéytuk jum baubäau kóm sisimey; huanäituk jumë bäám náu kuukuutiay. Ínëli jumë bäám náu kuutiahuak, jü bát áman kóm sikame türikatuk tatahuay, kía jíta kökoata ä jípurë bétana júnne. ⁵ Huämi éntok senu yoreme aaney, béja treinta ama guoj naiki huásukteka kökoreka. ⁶ Huanäi Jesús bökamta bíchaka, éntok jüneaka júnëli béja juebena tiempota ä huériähui, ínel áu jiahua:

—¿Jachë türi péiya?

⁷— Señor —ti ä yómmiak jü kökoreme—, kaabe jum báau nee kóm huéria mátxhi, náu am kuutiahuako. Buëituk nee áman huéyo, täbuika jáibusu ínopat áman kóm sisime.

⁸ Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Yejtekë, em át bökäu nüka huéiye.

⁹ Huanäi láutiposu jü yoreme sej chúkti türika taahuak, éntok áachä bökäu nüka naa huéé táytek. Huäri taahuarit éntok jimyore taahuaritukay. ¹⁰ Huanäi jumë judio yäuchim ínel áu jiahua huä kökoreka türilatahui:

—Jimyore taahuari ëni; katë ä püanampo yumala, jukä em át boböyëhui.

¹¹ Áapo éntok ínel am yómmiak:

—Huä nee tütekame, áapo júnel inou jiahuak: “Em át böyëhuë nüka huéiye.”

¹² Huanärim ä temajek:

—¿Jábesa júri: “Em át böyëhuë nüka huéiye”, ti emou jíakame?

¹³ Jü yoreme türialame éntok kaa jüneiyay ä jábetukaihui, buëituk Jesús jumë géntem áma aneme tö sika sékana bicha siikay. ¹⁴ Chúkula Jesús jum buere tiöpopo ä téaka, ínel áu jiahua:

—Béjë türila; katë éntok júchi kaa tühuata boojoria, kaa chë bétesa machik jíta emou nóttinakë béchibo.

15 Huanäi huä yoreme sika jumë judio yäuchim téjhuak, ä tütekamta Jesús tíiya. 16 Íari béchibo jumë judio yäuchim jukä Jesústam guók jájasey ä mä báreka, buëituk íkai ä joä béchibo, jimyore táapo. 17 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—In Átchay én tájti tekipanoa, éntok ínapo két tekipanoa.

18 Íari béchibo jumë judio yäuchim chë júne át koptey ä mä báreka, buëituk jukä jimyore taahuata béj-reka jíba ä huë tíaka, të két jukä Diosta tua áu ä Áchayek tíä béchibo, éntok Diosta bénasi áu ä joä béchibo.

Jü Diosta Usiari yäura

19 Huanäi Jesús ínel am yómmiak:

—Tua lütüriapone enchimmeu júnel jiahua: Jü Diosta Usiari kara ä éä páman jíta yáuhua, ál-la huakä Dios Áchayta joäu jíbba. Éntok simeta jukä Dios Áchayta joähui, jü ä Üusihua két alë bénasi ä joohua. 20 Buëituk jü Dios Áchayhuari ä Üusi nákke, éntok simeta ä yáa bárëu áu yeu ä machiria. Éntok chë bueresi machik áu yeu machirianake, enchim át guómtisi maachik. 21 Buëituk huä Dios Áchayhuarita kókkolam ä tobo toboktiä bénasi, éntok jíapsihuamta am mámakä bénasi, júnëli ketchi jü Diosta Üusi huamë ä mák bárëhuim, jíapsihuamta am mámaka. 22 Buëituk jü Dios Áchayhuari áapo kaabetat nokta chúppa, ál-la ä Üusihua simeta jábetat nokta ä chúpanakë béchibo, yäurata ä mák-la, 23 simem Diosta Üusi bem yörinakë béchibo, Dios Áchayhuarita bem yöre bénasi. Huä Diosta Üusi kaa yöreme két huakä Dios Áchayhuarita kaa yöre, äbo ä bíttuakamta.

24 ʹTua lütüriapone ínel enchimmeu jiahua: Huä in noki jíkkajame, éntok nee äbo bíttuakamta súaleme, jíbapo béchibo jíapsihuamta jípure, éntok kaa noki béttesi át chúpatunake, ál-la mukilataka jíapsihuamta jájamla. 25 Tua lütüriapone ínel enchimmeu jiahua: Taahuari yumanake, éntok én ájaria: huamë kókkolam Diosta Üusi noki jíkkajame, huámëri jiapsinake. 26 Buëituk jáchin jü Dios Áchayhuaritat ayka jü jíapsihuame, júnëli két ä Üusi ä mák-la, jíapsihuamta át ayunakëhui, 27 éntok két yäura úttiata ä mák-la, jábetat nokta ä chúpanakë béchibo, buëituk áapörík Yoremta Usiaritukä béchibo. 28 Katem íachi emo guómtitua; buëituk taahuari yumanake: sime jumë kókkola máarim ä noki jáhuita jíkkajinake. 29 Huanäi huamë türík yáalame yeu sájaka

jíbbapo béchibo jiapsinake; huamë kaa türik yáalame éntok yeu kannake, të nokta béttesi ámet chúpatunakë béchibo.

Cristota testiigom

30 'Kía in éäpo kaitane ara yáuhua; in ä sáyhuakä pámanne jíba yäura bíthuamta joohua. Huä in yäura bíthuame éntok lütüria, buëitukne kaa in éäü joo báreka éiya, ál-la huä nee äbo bíttuakamta éähui, jü Dios Áchayhuari. 31 Ínapo ino bétana jíba nokáteko, huä in nokäü kaa lütüriatu éiyey. 32 Täbuika ino bétana nooka, éntokne jüneiya huakä ino bétana ä nokäü lütüriatukähui. 33 Emë huatem Juantau bíttuak, ä nátemaij äaaka; äapo éntok lütüriata bétana nookak. 34 Të kaa inou bëye, jukä jábe yoremta ino bétana noknakähui. Ál-la íkäine nooka, ínëli enchim jínëutunä béchibo. 35 Juan jü lámpara béetemta bënaka, tájeka machiriay. Emë éntok huam ä machiriapo chúbala emo al-leetuak. 36 Të ínapo chë türik nokta jípure, Juanta noki béppa. Buëituk huakä tékilta in Áchay nee mákakähui in ä yáanakë béchibo, huäri tékil in joäü, nee täyatebo, jukä Dios Áchayhuarita nee äbo bíttualatukä bétana. 37 Két huä Dios Áchayhuari nee äbo bíttuakame ino bétana nooka. Jauhuey júnem kaa ä jáhui jíkkaij-la, éntokem kaa ä bít-la, ä jáchínatukähui. 38 Ä nokihua éntok kaa enchim jíapsipo jiapsa; buëituk äapörík äbo bíttuakäü, katem ä súale. 39 Emë Diosta noki jïojteri tüisem ä täya báreka éiya; buëitukem jümü emo ä téu máchile, jukä jíbbapo béchibo jíapsihumta. Të ál-la jü Diosta noki jïojteri ino bétana jíba nooka. 40 Të katem inou rúkti báare, jíbbapo béchibo enchim jiapsinakë béchibo.

41 'Kannam huáatia, jumë yoremem nee úttilnakähui. 42 Jüneane kaa Diosta enchim nákehui, enchim jíapsipo. 43 Ínapone äbo yebij-la in Átchay téhuampo, éntokem kaa nee mabeta. Të täbuika ä téhuampo äbo yepsako, jükäi ál-lem mabet éiyey. 44 ¿Jáchi súntuk emë nee súalnake, enchim emo buérialëü nat mamabetaka? Éntok huakä úttilhumta Diosta bétana jíba huémta, ¡katem ä jaria! 45 Katem jü Dios Áchayhuaritaü enchim in nátuanakë bënasi éiya. Ál-la huä Moisés ájaria, jü enchim nátuanakeme, huä enchim áa bétana tühuata boobichähui. 46 Buëituk emë Moisésta jïojtekäü súalëtek, nee súal éiyey, äapörík ino bétana jïojtekä béchibo.

47 Tem áapörík jïojtekäu kaa súalëtek, ¿jáchi súntukem in noki súalnake?

Jesús mamni mil yoremem jïbuatuak
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 ¹ Chúkula Jesús Galilea bahue huáyтана bicha siika, Tiberiä téäu bicha. ² Kaa náksi juebena génte áa sáú sájjak, buëituk jumë señaalim ä joäu bíchaka, jumë kökoremmechi. ³ Huanäi Jesús júya káhuit jikau siika, ä disciipulommaki. Huanärim áma jootek. ⁴ Abe áu yuumay, jü kabara jísobahuaka Páscuatahui, jumë judiom boojoriähui. ⁵ Huanäi Jesús jikau remteka juebena génteta áa sáú katemta bíchaka, Felipetau ínel jiahua:

—¿Jákusute páanim jínnunake jáni?, ¿ímëi jïbuatuä béchïbo?

⁶ Të ínel jiahuak, kía ä jiöbila báreka; Jesús béja jüneyiy jíta áu yáanakëhui. ⁷ Feliipe éntok ínel ä yómmiak:

—Guoy cien taahuari tékil tómiy páanim jínnuk, hueuhuëpulammet kía ili rérebeim júne kaibu ámet yumanake.

⁸ Senu ä disciipulohua, Andrés téame, Símon Perota saila ínel áu jiahua:

⁹—Senu usi ím aane, mamni cebada páanim jípureka éntok guoy ili kútchum; të ¿jaiki jáku ímëi juebenam béchïbo?

¹⁰ Huanäi Jesús ínel jiahua:

—Jumë géntemem joote sáuhue.

Huämi éntok ili júya síari búruakay. Huanärim áma jootek, buëituk jamakim mamni mil oohuimtukay. ¹¹ Huanäi Jesús huámëi páanim nüka Diosta baysausuka, am näikimtek jumë ä disciipulommechi, huámëi éntok jumë jookammechi; ánëli kétchi huamë kútchum, bem jóboäpo tájti. ¹² Béja am jóboasuk, Jesús ä disciipulommeu ínel jiahua:

—Jumë rérebeim yeu bëkamem náu tójja, kaita táru béchïbo.

¹³ Huanärim jumë rérebeim náu tójaka, dooce canastam ámey tápuniak, huamë mamni cebada páanim kaa buásuhuakame. ¹⁴ Huanäi jumë yoremem, jükä señaalta Jesústa yáakäu bíchaka, ínel jiahua:

—Tua lútüriapo ïri ájaria huä profeeta ími ániau yebijnakeme.

15 Të Jesús jünëiak útteapo buíjhuaka reypo áu yecha báahuaïhui; huanäi áapola káhuuu bicha siika.

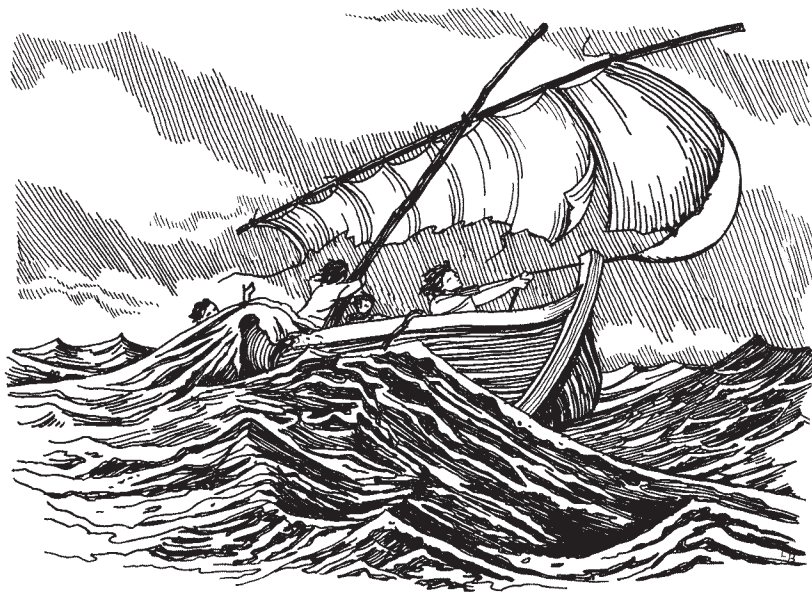
Jesús bääm béppa hueramak

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Tukaariu yumay, jumë ä disciipulohuam bahuehuim kóm sájjak. 17 Canoapom jámuka, bahuet naa búrujti sájjak, Capernaum pueblou bicha. Béja kaa machiakay; Jesús éntok kee ámeu yepsay. 18 Jü bahue éntok áu jikau tóboktiay, jü jeka úttea huémтай. 19 Béjam jamak mamni o búsan kiloometropro kateka, Jesústam bíchak. Bahue báata béppa huéesimeka canoau jëla ansimey. Huanärim májhuey. 20 Të áapo ínel ámeu jiahua:

—¡Ínapone ájaria; katem májhue!

21 Huanäi bempo al-leaka ä mabetak jum canoapo. Huanäi sep láutëlam áman yájjak, jum bem sájjakáhuu.

Jü génte Jesústa jariay

22 Yokoriapo jü génte bahue huáyтана aneme íkái jünëriak: huépul canoata jíba áma órekaïhui. Jesús éntok ä disciipulommak kaa áma jámuk, ál-la ímëi bempola sájjak. 23 Të huate canoam áma yájjak, pueblo Tiberia bétana.

Huanärim áman yájjak, jum páanim bem buäkä náapo, Señorta am Dios buániakäpo. **24** Huä génte jüneaka jukä Jesústa kaa áma aneihui éntok jumë ä disciipulohuam júnne, canoapom jämuka sájjak, Capernaum pueblou bicha, Jesústa jariuboka.

Jesús, jumë páanim ámey jíapsihuame

25 Huanärim bahue huáyтана ä téaka ínel áu jiahua:

—Maestro, ¿jahueysë äbo yepsak?

26 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Tua lútüriapone enchimmeu ínel jiahua: Emë nee jaria, kaa jumë señaalim enchim bíchakä béchïbo, ál-la páanimmea enchim jóboakä béchïbo. **27** Tekipanoäem, kaa huä buähuame lülütemta béchïbo, ál-la huä buähuame jíbapo béchïbo ayunakeme. Jü Yoremta Üusi enchim ä máknake; buëituk íkái yeu púhuak, jü Dios Átchay.

28 Huanärim ínel áu jiahua:

—¿Jítasute yáanake jáni, jukä Diosta tékil yáa béchïbo?

29 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Íri jü Diosta tékkil, huä áapörík äbo bíttuakäu enchim súalnakëhui.

30 Huanärim ínel áu jiahua:

—¿Jíta señaaltasë itom bíttua, ä bíchaka enchi itom súalnakë béchïbo? ¿Jíta tékiltasë joohua? **31** Itom áchayim jukä manä téamta buäka mékka ánia see päriapo, Diosta noki jïojteri jíä bénasi: “Páanim téhuekapo jomem am buätuak.”

32 Jesús éntok ínel ámeu jiahua:

—Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiahua: jü Moisés kaa enchim am miikak, jumë páanim; ál-la jü in Átchay tua lútüriapo páanim téhuekapo jomem enchim miika. **33** Buëituk jumë páanim Diosta yore mímikäu, jümëi tua ájária: jü téhueka bétana kóm sikame, éntok ím ániapo jomem jíapsihuamta mikame.

34 Huanärim ínel áu jiahua:

—Señor, ímëi páanim jíbë itom mímika.

35 Jesús éntok ínel ámeu jiahua:

—Ínapone ájária jumë páanim ámey jíapsihuame. Huä inou rúktekame jahuey júne kaa tébäurínake, éntok huä nee súaleme kaibu éntok júchi bäi muknake. **36** Tëne béja enchimmeu ínel jiaula: Nechem bít-lataka júne katem nee súale. **37** Síme huamë in Áchay nee mákäu inohuim rúktínake;

éntok kaibune yeu am bépnake, huakä inou rúktekamta.

38 Buëitukne téhueka bétana äbo kóm yebij-la, kaa in éäu joo báreka, ál-la huakä nee äbo bíttuakamta éäu chúpa báreka.

39 İri éntok jü Dios Áchayta éähui, huä nee äbo bíttuakame: huamë sımem nee ä mákakäu, kaabetane tärunake, ál-la huakä taahuata äbo huémta yumakne am jíabitetuanake. 40 İri éntok huä nee äbo bíttuakamta éähui: sımme huamë Diosta Üusi bíchakame éntok ä súaleme jíbapo béchıbo jiapsinake. İnapo éntokne am jíabitetuanake, huakä taahuata äbo huémta yumako.

41 Huanäi jumë judio yäuchim náu jásosöti nookay, Jesústa ínel ä jíakä béchıbo: “İnapone jumë páanim téhueka bétana äbo kóm yebij-lame.” 42 Huanärim ínel jiahuay:

—¿Jachu kaa İri jü Jesús, Joséta üusi, ä áchayhua éntok ä áyehua itom täyähui? ¿Jáchi súntuk İri téhueka bétana áu kóm yebij-lä tíiya?

43 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Katem enchim násuk jásosöti ino bétana náu nooka.

44 Kara jábe inou rúkte, kaa jukä Dios Áchayta nee äbo bíttuakamta inou ä rúktituayo; İnapo éntokne ä jíabitetuanake, huakä taahuata äbo huémta yumako. 45 Jum profetam librompo ínel jiojteri: “Dios sımem majtianake.” Juntuksan sımme huamë Diosta noki jíkkajame, éntok áa bétana jíta täyame, inou rúkte.

46 'Kaabe Dios Áchayta bıt-la jiöbe, ál-la huä Diosta bétana äbo yepsakame. İri ä bıt-la, jukä Dios Áchayta. 47 Tua lütüriapone enchimmeu ínel jiahua: Huä nee súaleme jíbapo béchıbo jíapsihumta jípure. 48 İnapone jumë páanim ámey jíapsihuame. 49 Enchim áchayim mékka ánia see päriapo manä téamta buäka júnne, tem jíba kókkok. 50 İri ájaria jumë páanim téhueka bétana kóm yepsakame, buëituk jábe am buäkame kaa muknake. 51 İnapone jumë pán jiapsame téhueka bétana kóm yebij-lame; jábe júne ímëi páanim buäkame jíbapo béchıbo jiapsinake. Jumë páanim in am máknakëhui, in takaahua. İkäine am miknake, jumë sımme ániapo jomeme bem jiapsinakë béchıbo.

52 Huanäi jumë judio yäuchim náu nok nássuay, ínel jíaka:

—¿Jáchisen İri ä takaahua itom buätuanake?

53 Jesús éntok ínel ámeu jiahua:

—Tua lütüriapone ínel enchimmeu jiahua: Emë jukä Yoremta Üusi takaahua kaa buäkätek éntok kaa jukä ä ójbo

jëkätek, katem jiapsinake. **54** Huä in takaahua buäkame éntok in ójbo jëkame jíbapo béchïbo jíapsihumta jípure; ínapo éntok ä jíabitetuanake, jü taahuata äbo huémta yumako. **55** Buëituk jü in takaahua tua jü buähuame; jü in ójbo éntok tua huamë bäam jijïhuame. **56** Huä in takaahua buäkame éntok in ójbo jëkame ínot jiapsa, ínapo éntok áachi. **57** Huä Dios Áchay jiapsame nee äbo bíttuak, ínapo éntok Dios Áchayta béchïbo jiapsa; kíaliku jukä in takaahua buäkame két ínoy jiapsinake. **58** Ímëi jumë páanim téhueka bétana äbo kóm yepsakame. Kaa huamë enchim áchayhuarim buäkäu bénna, buëitukim jíba kókkok. Të huä ímëi páanim buäkame jíbapo béchïbo jiapsinake.

59 Capernaumpo íkai nookak, am majtiaka jum tiöpopo.

Jü nooki jíbapo béchïbo áy jíapsihuame

60 Jumë juebena disciipulom ä jíkkajaka ínel jiahua:

—¡Béttesi maachi, í nooki! ¿Jábesen ä jíkkaij báanake?

61 Jesús éntok ä disciipulom jüneriaka, jásosöti náu am nokayo, ínel ámeu jiahua:

—¿Jachu iri enchim kaa al-leetua? **62** ¿Jáchisem éenake jáni, jukä Yoremta Üusi bannaataka ä anëu nótteka jikau ä huéy ä bíchäteko? **63** Jü espíritu júnel jukä jiapsihumta yore miika; jü takaahua éntok kaita yánti jíapsihumta yore mákka. Huä nooki in enchimmeu nokakäu, júri espíritu éntok jiapsihuame. **64** Të huate enchim násuk aane, kaa ä súaleme.

Buëituk Jesús béja júneyay kësampo naateka am jábetukähui jumë kaa ä súaleme, éntok jábeta ä nénkinakeihui. **65** Huanäi ínel jiahua:

—Íäri béchïbone júnel enchimmeu jiaula: Kía jábe júne kara inou rúkte, kaa jukä Dios Áchayta júnel éayo.

66 Júnakoy naateka juebena ä disciipulom amau nóttek; béjam kaa áamak rejtey. **67** Huanäi jü Jesús jumë doocemmu ínel jiahuak:

—¿Jachem emë két sáka báreka éiya?

68 Huanäi jü Símon Peero ínel ä yómmiak:

—Señor, ¿jábetausute kannake? Émpo jíba ä jípure, jukä jíbapo béchïbo jíapsihumta. **69** Ítapo éntok ä súal-la, éntokte júneya enchi jü Cristotukähui, jü Dios jíbapo béchïbo jiapsamta Üusi.

70 Jesús ínel am yómmiak:

—¿Jachu kaa ínapo jumë doocem yeu púala? ¡Të huépúlaka enchim násuk diablo!

71 Judas Iscarioteta bétana nookay, Símonta üusi, jumë doocemmak näikiatukaïhui; iri jü ä nénkakame.

Jesústam kaa súaley, jumë ä sailahuam

7 1 Chúkula íkai simsuko, Jesús Galileapo naa huéiyey. Kaa Judeapo naa huée báarey, buëituk jumë judio yäuchim ä më báreka éiyay. 2 Kaa jaikika bëyey, jumë judiom pajkou yumanakë béchïbo, pajko Tabernáculo ti täyahuame. 3 Huanäi jumë ä sailahuam ínel áu jiahua:

—Ímirë yeu sika Judeau bicha siime, jumë em disciipulom áman aneme jukä em tékilta bínnakë béchïbo. 4 Buëituk jábe júne áu täyatebo báreme kaa éhuil jíta jojoa. Émpo íkai joátek, síme génteta ániat jomemtau emo yeu buíj éiyey.

5 Buëituk jumë ä sailahuam júne kaa ä súaley. 6 Huanäi Jesús ínel ámeu jiahua:

—Huä taahuari ino béchïbo kee jee yuuma, të huä enchim taahuari jahuey júne jíba yumala. 7 Huä génte kaibu enchim omtianake, të nee ál-lam omtia, buëituk ínapo áme bétana nooka, bem boojoriäu kaa türiakähui. 8 Emem áman jikau kaate, jum pajkohui. Ínapone chúkula áman huée báare, buëituk in taahuari kee yuuma.

9 Íkai ámeu noksuka, jum Galileapo taahuak.

Jesús pajko jótampo aaney

10 Të chúkula jumë ä sailahuam áman jikau sákasuk, áapo két áman jikau siika, jum pajkohui, të éhuili kaa símem bíchäpo. 11 Jumë judio yäuchim éntok jum pajkopo ä jariay, ínel jíaka:

—¿Jákusu aane huäri?

12 Huanäi bueresi áa bétana náu nokhuame huéiyey, juebenara génteta násuku, buëituk huate ínel jiahuay: “Áapo tü yóreme”; huate éntok ket ínel jiahuay: “Èe; kía génteta bäi táttähua.”

13 Të kaabe huatem jíkkajäpo áa bétana nookay, judio yäuchim májhueka.

14 Të huam pajkota násuk huëpo, Jesús jum buere tiöpou jikau siika; huämi am majtia táytek. 15 Huanäi jumë judio yäuchim át guómtaka taahuak, ínel jíaka:

—¿Jáchisu ìri am täya, jumë letram kaa majtiataka?

16 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Huä in am majtiäu kaa ino bétana huéiye, huä nee äbo bíttuakamta bétana ál-la. 17 Huä Diosta éä páman huée báreme jüneenake, jukä in am majtiäu Diosta bétana huëhui, o kía ino bétana. 18 Huä áu nok-riame áu úttilhaata jaria; të huä äbo bíttuarimta úttilhaata jariame, ìri tua lútüriata joohua, éntok huä lútüria jíba át ayka.

19 '¿Jachu kaa jü Moisés jukä leyta enchim mák-la? Të emë kía jábe júne huákäi leyta nokä páman kaa ä boojoria. ¿Jatchiakasem nee më báare?

20 Huanäi jü génte juebenara ínel ä yómmiak:

—Lemooniotë jíapsipo jípure. ¿Jábesu enchi më báare?

21 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Senu tékiltane yáuhuak, emë éntok sime át puj jáptek. 22 Lútüriapo jü Moisés jukä circuncisión téamta enchim mákkak. (Jü circuncisión éntok jü ili usi ou bícho bea púntau jëla chúktirihuame.) Të kaa Moisés ä átteak, ál-la jumë itom áchayhuariam bát kat-riam. Të emë jum jimyore táapo ili outa circuncisiónta jooria. 23 Emë jukä ili outa huam jimyore táapo jukä circuncisiónta jojooria, jukä Moisésta ley kaa béj-reka kannä béchibo. ¿Jatchiaka júntukem inou omte, jimyore táapo jukä yoremta yumalasi in tütekä béchibo? 24 Katem kía jábeta bíchaka nokta át chúppa, ál-lem jukä tua lútüriata jíba yáa báreka éiya.

¿Jachu ìri ájãria jü Cristo?

25 Huate éntok Jerusalémpo jome ínel jiahua:

—¿Jachu kaa ìri, huä më báahuaka jariihuame? 26 Áchem suuhua, kaa éhuil nooka, éntok kaabe áu jíale. ¿Jachum lútüriapo ä tatáyak jáni jumë nésahueme, íkãi Cristotukähui? 27 Ítapo jüneiyya íkãi jákun jometukähui; të huakä Cristota yepsak, kaabe jüneenake jákun ä jometukähui.

28 Huanäi Jesús jum buere tiöpou am majtiaka kusisi ínel jiahua:

—Jamakem nee täya jáni, éntokem jüneiyya jákun in jometukähui; tëne kaa in éäpo äbo yebij-la; ál-la jü tua

lútüriata jípüreme nee äbo bíttuak, huä kaa enchim täyähui.
 29 Të ínapo ä täya, buëitukne áapörikut yeu simla, éntok áapo
 nee äbo bíttuak.

30 Huanärim ä pereesote báreka éiyay, të kaabe ä buíssek,
 buëituk kee jee ä taahuari yuumay. 31 Huä génte juebenaraata
 násuk búrukam ä sússualeka taahuak, éntokim ínel jiahua:

—Jü Cristo äbo yepsakátek, ¿jachu huate señaalim yáanake
 jáni? ¿íkai yáakäu béppa?

Jumë sontarom Jesústa buíj bábarek

32 Jumë pariseerom jukä génteta jíkkajak Jesústa bétana
 éhuil am nokayo. Huanäi jumë buere tiöpopo tékiakame éntok
 jumë pariseerom sontarom áman áu bíttuak ä buíj íaaka.

33 Huanäi jü Jesús ínel jiahua:

—Ketunene ili jaiki táapo enchimmak annake; huanäine
 huä nee äbo bíttuakamtau júchi huéenake. 34 Nechem
 jariunake jiöbe, të katem nee téunake. Buëituk emë kara
 áman yáijnake, huam in annakëpo.

35 Huanäi jumë judio yäuchim náu ínel jiahua:

—¿Jákunsu huée báare jáni ii? ¿Jachute kara ä téunake
 jáni? ¿Jamak jumë judiom griegom násuk chíbejtillammeu
 huéenake? Éntok ¿jumë griegom majtianake jáni? 36 ¿Jáchisu
 jáiu báare jáni? ¡“Nechem jariunake, të katem nee téunake”,
 ti jiahuak; éntok, “Emë kara áman yáijnake, huam in
 annakëpo”!

Bääm ámey jíapsihuame

37 Pajkota chúpëpo, i buere taahuarichi, Jesús kíkteka
 kusisi nónokak, ínel jíaka:

—Kía jábe júne bäi mukeme, inou rúkteka baa jínake.

38 Huä nee súaleme, Diosta noki jiöjteta jíä bénasi, bathue
 baa jiapsame bénasi ä jíapsipo búitinake.

39 Íkai nookak, jukä Espírituta am mabennakë bétana,
 jumë ä súaleme. Buëituk kee jee äbo yepsay, jü Espíritu Santo;
 buëituk Jesús kee jee lóoriapo mabethuay.

Jukä génteta kaa nánancha éähui

40 Huanäi juebena génteta násuk huate íkai jíkkajaka,
 ínel jiahuak:

—Lútula huëpo íri ájaria jü profeeta yebijnakeme.

41 Huate éntok ínel jiahuay:
—Ïri júnel jü Cristo yebijnakeme.

Huate két ínel jiahuay:

—¿Jachu jü Cristo Galilea buíära bétana yebijnake jäni?

42 ¿Jachu Diosta noki kaa júnel jiahua? Davidtamak huéerim éntok pueblo Belén téäpo Davidta jomëpo ä yebijnakë tíiya, jukä Cristota.

43 Huanäi jü génte katim nanabeu ée táytek, Jesústa bétana. Huanärim emo näikimtek. 44 Huate éntok ä buíjtebo báreka éiyay; të kaabe at mámtek.

¡Kaabe yoreme ínëli nok-la!

45 Jumë sontarom buere tiöpota suayame jumë áma nésahuemmeu nóttek, éntok pariserommehui. Huanärim ínel ámeu jiahua, jumë sontarommehui:

—¿Jatchiakem kaa ä nüpak?

46 Jumë sontarom ínel am yómmiak:

—¿Jauhuey júne kaa jábe yoreme ínëli nok-la, íkái yoremta nokä Bénasi!

47 Huanäi jumë pariseerom ínel am yómmiak:

—¿Emë két bätäihuak? 48 ¿Jachu jábe yäurapo nésahueme o jábe pariserom ä súsualek jäni? 49 Të ï génte Diosta ley kaa täyame, bétte noki át chúpari.

50 Nicodemo éntok ínel ámeu jiahua, huä tukaapo áu nóitekaíhui, éntok huä ámemak näikiatukaíhui:

51— ¿Jachu itom ley jukä yoremta yäurata bíchäpo nätuanaake, kee báchá nok jikkajaka, éntok kee jüneaka jíta ä yáalatukähui?

52 Huanärim ínel ä yómmiak:

—¿Jachu émpo két galileo? Diosta jïojteritë bítcha, éntokë át suuhua, jauhuey júne jum Galileapo profeta kaa áu tóboktiala.

53 Hueuhuëpulakam bem jóau bicha sájjak.

Jámut täbuik éhuil kunakame

8

1 Huanäi Jesús júya káhui Oliivou bicha siika.

2 Kethueytana éntok buere tiöpou yepsak. Huanäi büru génte áu yájjak. Áapo huämi káteka am majtiay.

3 Huanäi jumë leyta am mamajtiame éntok jumë pariseerom jámuttam täbui yoremta éhuil áu kunatualata

téaka áu ä nüpak. Huanärim násuk ä kéchaka, 4 Jesústau ínel jiahua:

—Maestro, i jámut ä kuna kaa ä bíchäpo täbui yorentamak böka téihuak. 5 Jü Moisésta ley éntok ínel jiahua: Jumë jaamuchim júnëli emo nüyeme am mamaasuka am súa nésahue. Émposu, ¿jáchisë jiahua?

6 Buëitukim íneli jáka, ä jioptuaka ä nätua báarey. Të Jesús, buíau kóm chätuka, súttuy buíapo jiojte táytek. 7 Tem naa múksi kaa nok yáateka, élaka ä temajey. Huanäi kíkteka ínel ámeu jiahua:

—Huä enchim násuk kaa juënak yáalame, huäri tétata bát nüka áu jímma.

8 Júchi éntok kóm chätuka jum buíapo jiojte táytek. 9 Të bempo, íkai jikkajaka, nätuhuakam ténasim emo ínnëay, bem kaa tü ayulä bétana. Huanärim hueepulaka yeu kat táytek, ou yoiyöturimpo naateka chë kaa yoiyöhuemmeu tájti. Huanäi Jesús ápola áma taahuak, jü jámut éntok áa náapo. 10 Huanäi Jesús kíkteka, kaabeta áma bíтчak, huakä jámutta jíbba. Huanäi ínel áu jiahua:

—Émpo jámmut, ¿jáksu aane jumë enchi nätuame? ¿Jachu kaabe nokta béttesi emot chúppak?

11 Huanäi ínel ä yómmiak:

—Èe, kaabe, Señor —ti áu jiahua.

Huanäi Jesús ínel áu jiahua:

—Ínapo júnene kaa nokta béttesi emot chúppa. Simëe, të katë júchi juënak joohua.

Jesús jü ániata machiriame

12 Jesús éntok júchi géntetau nookak, ínel ámeu jáka:

—Ínapone jü ániata machiriame; huä ino sáu huéeme kaibu kaa machiku hueramnake, ál-la huakä machiriata áy jíapsihuamta jípunake.

13 Huanäi jumë pariseerom ínel áu jiahua:

—Émpo emo bétana jíba nooka. Huä em emo bétana nokäu kaa lútüria.

14 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Eläposu ínapo ino bétana nooka, të in nokäu lútüria; buëitukne jüneiya jákübo in äbo yebij-latukähui, éntok jákun bicha in huéenakähui. Të emë katem jüneiya jákübo in äbo yebij-latukähui, éntok jákun bicha in huéenakähui. 15 Emë kía

yoremem ä türë páman nokta jábemmet chúchupa. Ínapo éntok kaabetat nokta chúchupa. **16** Të ínapo jábetat nokta chúpátek, jü in nokäu lütüria; buëitukne kaa ínapola jíba jábetat nokta chúppa. Ál-la huä nee äbo bíttuakame, jü Dios Átchay, jábetat ínomak nokta chúppa. **17** Enchim leypo júnel jïojteri: Guoy oohuim nánälaisi nokäu jíba lütüria. **18** Ínapone jü ino bétana nokame; huä in Átchay nee äbo bíttuakame kët ino bétana nooka.

19 Bempo éntok ínel áu jiahua:

—¿Jáksu aane, jü em Átchay?

Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Emë katem nee täya, éntok in Áchayta júne. Nechem täyátek, in Áchaytem kët täyá éiyey.

20 Jesús íkäi nokta nookak, buere tiöpopo am majtiaka jum tómita náu totoijhuäpo. Të kaabe ä buíssek, buëituk ä taahuari kee jee yuumay.

“Áman in huëu bicha, emë karem áman yájja”

21 Jesús júchi ínel ámeu jiahua:

—Ínapone siime, éntokem nee jariunake; tem huam enchim kaa tühua yáarimpo kókkonake. Áman in huëu bicha, emë karem áman yájja.

22 Huanäi jumë judio yäuchim ínel jiahuay:

—¿Jamak áapo áu më báare? Huäri béchïbo ínel jiahua: “Áman in huëu bicha, emë karem áman yájja.”

23 Huanäi Jesús ínel ámeu jiahua:

—Emë ím buíapo joome; ínapo éntok jikat téhuekapo joome. Emë ím ániapo joome; ínapo éntok kaa ímí ániapo joome. **24** Kíalíkune ínel enchimneu jiahuak: Enchim kaa tühua yáarimpem kókkonake. Buëitukem kaa nee súalëtek in ájáriatukäu, enchim kaa tühua yáarimpem kókkonake.

25 Huanärim ínel áu jiahua:

—Émposu, ¿jábesäe?

Huanäi Jesús ínel am yómmiak:

—Béjane kësampo enchim téjhuaasuk. **26** Juebenakne jíta enchimneu nok machik jípure, éntokne enchimmet nokta chúpanake. Të huä nee äbo bíttuakame tua lütüriata jípure. Ínapo éntok huakä in áa bétana jíkkaij-läu ím ániapo anemneu nooka.

27 Tem kaa jüneaka taahuak, Dios Áchayta bétana ámeu ä nokaihui. 28 Jesús éntok ínel ámeu jiahua:

—Júnak jübua huakä Yoremta Üusi jikau tóboktiahuakem jüneenake in ájáriatukähui, éntok kaa kía in éäpo in jíta joähui; ál-lane huä Dios Áchayta nee majtiakäu jíba nooka. 29 Buëituk huä nee äbo bíttuakame ínomak aane; kaa nee ínapola tóij-la, jü Dios Átchay, buëitukne áapörík türëu jíba joohua.

30 Íári bétana ä nokayo, juebenakam ä súaleka taahuak.

Jü lütüria jísুমариата ара itom búttiaria

31 Huanäi Jesús jumë judiom ä súalekammeu ínel jiahua:

—Emë huam in noki huë páman jíba anëtek, tua lütüriapem in disciipulomtunake; 32 éntokem lütüriata täyanake. Huä lütüria éntok súmaripo enchim búttianake.

33 Bempo éntok ínel ä yómmiak:

—Ítapo Abrahamtatte yeu sákala, éntok jauhuey júne kaabeta bétukte ito jípula. ¿Jáchi súntuk émpo júnel jiahua: “Búttiaturakëem”?

34 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Tua lütüriapone ínel enchimmeu jiahua, síme huamë kaa tühuata joame, kaa tühuata bétukim jíapsa. 35 Huä tekoka sáyhuame kaibu jíba béchibo jóapo tahuanake; të huä usiari ál-la jíba béchibo áma tahuanake. 36 Júnëli jukä Diosta Üusi jísумapo enchim búttiako, lütüriapem jísумapo búttiataka emo jajamnake. 37 Jüneane Abrahamtat enchim yeu sákalatukähui; tërem nee më báreka éiya, buëituk in noki kaa enchim jíapsipo huétche. 38 Ínapo huakä Dios Áchaytamak aneka in bíchakäu enchimmeu nooka; emë éntok huakä enchim áchay bétana huémta enchim jíkkajäu joohua.

Emë diablota áchayek

39 Huanärim ínel ä yómmiak:

—Abrahamtate áchayek.

Të Jesús ínel ámeu jiahua:

—Emë Abrahamta úusimtuk, Abrahamta boojoriähuem joo éiyey. 40 Tem én nee më báreka éiya, lütüriata enchimmeu in nokakä béchibo, huä Diosta bétana in jíkkajakähui. ¡Abraham íkái kaa yáuhuak! 41 Emë huakä enchim áchay joäu joohua.

Huanärim ínel áu jiahua:

—Ítapo kaa kía ják éhuil usiari; huépülak jíbate áchayek, jukä Diosta.

42 Huanäi Jesús ínel ámeu jiahua:

—Emë jukä Diosta Áchayeko, lútula huëpem nee nák éiyey, buëituk ínapo Diostat yeu simlataka äbo yebij-la. Kanne in éäpo äbo yebij-la; áapo nee äbo bíttuala. 43 ¿Jatchiakem kaa in nokibet jüneiya? Buëituk kaa in noki enchim jíkkaij bárë béchibo. 44 Emë diablota átteam, jü enchim átchay; éntok áapörík éáhuem joohua. Buëituk áapo yore súhua, kësam huëpo naateka, éntok jauhuey júne kaa lútüriata yáala, buëituk kaita lütüria át ayka. Buëituk ara nókichiriata nokátek, ä áttea bétana nooka; buëituk áapo ara nókichi, éntok ara nókichi áchayhuaria. 45 Nee éntok lütüriata nokay júnne, katem nee súale. 46 ¿Jábesu enchim násuk ara nee nätua, kaa türík nee yáalä tíaka? Buëituk lütüriata nee nokay, ¿jatchiaka emë kaa nee súale? 47 Huä Diosta áttea Diosta noki jíkkaja; íari béchibem kaa ä jíkkaja, buëitukem kaa Dios áttearim.

Cristo Abrahamtapat bát huéiy

48 Huanäi jumë judio yäuchim ínel ä yómmiak:

—¿Jachute kaa tüisi jiahua ítapo, enchi samaritanö tíaka, éntok lemooniota enchi jípurëhui?

49 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Ínapo kaa lemooniota jípure. Ál-lane in Átchay jikau chátxa; emë éntok kía kaitapo nee bítxa. 50 Jukä símek béppa musála machik, kanne ino béchibo ä jaria. Të aane, huä ino béchibo ä jariame. Áapo huä nokta yoret chúpame. 51 Tua lütüriapone ínel enchimneu jiahua: Huä in noki huë páman áu jípureme, kaibu muknake.

52 Huanäi jumë judio yäuchim ínel áu jiahua:

—Én ál-late tua jüneiya lemooniota em jípurëhui. Abraham muukuk, éntok jumë profetam júne kókkok. Émpo éntok em noki huë páman áu jípureme, kaibë ä muknakë tíiya.

53 ¿Jachë émpo chë yöhue itom áchay Abrahamta béppa, jü mukukame? Éntok profetam júne kókkok. ¿Jábeta bénasisë emo éria?

54 Huanäi Jesús ínel am yómmiak:

—Ínapoísune ino úttiletek, in ino úttileü kaita bėj-re. Huä in Átchay, Áapo nee úttile, huä enchim emo Diosek tíähui.

55 Të emë kaa ä täya. Ínapo ál-la ä täya. Kanne ino ä täyá tíátek, kiane ara nókichitu éiyey, enchim bénasi. Tëne ä täya, éntokne ä nokihua yöre. 56 Jü Abraham enchimmak huéeri áu

al-leetuak, huakä in taahuari áu bínnakë tíaka. Huanäi éntok ä bíchaka, al-leaka taahuak.

57 Huanäi jumë judio yäuchim ínel áu jiahua:

—Émpo kee cincuenta huásuktiriam huéria, ¿éntokë Abrahamta emo bít-lä tíiya?

58 Jesús éntok ínel ámeu jiahua:

—Tua lútüriapone ínel enchimieu jiahua: Kee jee Abrahamta yeu tómtey, ínapone huéiye.

59 Huanärim téttam nüka ä mamaasu báarey. Të Jesús am éusuriaka, buere tiöpopo yeu siika, áme násuk ámani.

Jesús líptita pujtetuak

9 1 Áma huam huéeka Jesús senu yoremta líptitaka yeu tómtekamta bítchak. 2 Huanäi jumë ä disciipulom ínel ä temajek:

—Maestro, ¿jábesu kaa tühuata yáuhuak, íkai ínëli líptitaka yeu ä tómtekä béchiĭbo? ¿Áapo, o ä áchayhuam?

3 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Áapo éntok ä áchayhuam júñne, katim kaa tühuata yáuhuak, líptitaka yeu ä yoremtnakë béchiĭbo; ál-la Diosta útteara át yeu machinakë béchiĭbo. 4 Úttea huä nee äbo bíttuakamta tékil in yáanakëhui, huakä taahuata kee jee simeyo. Tukaari yebijnake; huanäi jábe júne kara tekipanoanake. 5 Ím ániapo in anëpo tájti, íkai ániatane machiria.

6 Íkai noksuka, buíapo chít huátteka, techoata yáuhuak. Huanäi súttuy ä nüka, líptita pusimmet ä teekak. 7 Huanäi ínel áu jiahua:

—Ámanë sika emo báksia bäam mánekäpo Siloë téäpo. (Siloé “áman bíttuari” tiau báare.)

Áapo áman sika áu báksiak; huanäi bíchaka nóttek.

8 Huanäi jumë áa náapo jóakaihui, éntok jumë bannaataka ä täyäu ä líptitukäu, ínëlim náu jiahuay:

—¿Jachu ĩri kaa áman káteka nénetaneihui?

9 Huate ínel jiahuay:

—Áapo ájária.

Huate éntok:

—Ëe, kaa ájária. Alë bénna.

Áapo éntok ínel jiahuay:

—Ínapone ájária.

10 Huanärim ínel áu jiahua:

—¿Jáchisë ayuka én ara bítcha?

11 Huanäi ínel am yómmiak:

—Huä yoreme Jesús téame techoata yáaka pusimpo ínochä teekak, ínel inou jíaka: “Ámanë bäam mánekäu Siloéu sika emo báksia.” Huanäine áman sika ino báksiaka bíchaka taahuak.

12 Huanärim ínel áu jiahua:

—¿Jáksu aane, jü yoreme?

Áapo éntok:

—Jëitu —támeu jiahua.

Jumë pariseerom ä temajek jukä líptitukäuta

13 Jumë pariserom bíchäpo yeu tóijhuak, jü líptitukäihui.

14 Jimyore taahuaritukay, jukä Jesústa techoata yáaka, jukä líptita pujtetuakähui. 15 Huäri béchïbo, júchi bénasim ä temajek, jumë pariseerom, jáchin ä pujtekä bétana. Huanäi ínel ámeu jiahua:

—Techoata pusimpo ínot teekak. Huanäine ino báksiaka bítchak.

16 Huanäi huate pariseerom ínel jiahuay:

—Jü yoreme kaa Diosta bétana huéiye, buëituk jimyore taahuata kaa yöre.

Huate éntok ínel jiahuay:

—¿Jáchisen juëna yöremtaka ímëi señaalim joonake?

Júnëlim kaa nanabeu éaka náu nok nássuay. 17 Huanärim júchi ínel áu jiahua, jü líptitukäutahui:

—¿Jáchisë jiahua émpo, huä enchi pujtetuakamta bétana?

Áapo éntok am yómmiak:

—Ínapo, ä profetä tíiya.

18 Të jumë judio yäuchim kaa ä súaleka taahuak, kaa bíchaka ä pujtekä bétana. Huanärim jukä líptitukäuta áchayim núnutebok. 19 Huanärim am nátemajek:

—¿Jachu ïri jü enchim üusi, huä kaa bíchaka enchim tómtilä tfähui? ¿Jáchi súntuk én bítcha?

20 Jumë ä áchayim ínel am yómmiak:

—Jüneate íkäi itom üusekähui, éntok líptitaka yeu ä tómtékähui; 21 të én jáchin ä bíchäu, éntok jábeta ä pujtetuakäu, katte jüneiya. Áapo béja yöhue; akem ä temaje. Áapo noknake.

22 Ä áchayhuam ínëli jiahuak, judio yäuchim májhueka. Buëituk ímëi nokta náu yáalatukay, ínel jíaka: “Kía jábeta júne Jesústa Mesías tíayo, jum tiöpopote yeu ä béptebonake.”
23 Huäri béchibom júnel jiahuay, jumë ä áchayim: “Béja yöhue; áapörikem nátemaje.”

24 Huanärim júchi jukä yoremta líptitukäuta núnuteboka, ínel áu jiahua:

—Diosta bíchäpë lütüriata itom téjhua. Ítapote júneiya íkäi yoremta juëna yöremtukähui.

25 Áapo éntok ínel am yómmiak:

—Ä juëna yöremtukäu, ínapo kaa júneiya. Të senu huémtane ál-la júneria: Ínapo kaa bíchay, tëne én ál-la bítcha.

26 Júchim éntok ínel áu jiahuak:

—¿Jítasu emou yáuhuak? Éntok, ¿jáchisu enchi pujtetuak?

27 Áapo éntok ínel am yómmiak:

—Béjane enchim téjhuaala, të katem nee nok jíkkaja. ¿Jatchiakasem júchi ä jíkkaj bääre? ¿Jachu két emë ä disciipulomtu bääre?

28 Huanärim áu omtëka ínel áu jiahua:

—Émpo jú yoremta disciipulo; të ítapo Moisésta disciipulomte. 29 Ítapo júneiya Diosta Moiséstau nokakähui; të fári bétana, katte júneiya jákun ä jometukähui.

30 Jú yoreme éntok ínel am yómmiak:

—Íri tua át guómtisi maachi, áapörik nee pusim étaporiakähui, éntok enchim kaa ä júneriähui jákun ä jometukähui. 31 Huittite júneiya Diosta jumë juëna yöremem kaa nok jíkkajähui; të jábe júne Diosta májhueka, ä éä páman áu boojoriame, huákäi nok jíkkaja. 32 Jauhuey júne kaabeta bétana jíkkaj-ri líptitaka yeu tómtilatäka ä bíchakä bétana. 33 Í kaa Diosta bétana huëtek, kaita ara yáa éiyey.

34 Huanärim ínel ä yómmiak:

—Émpo kaa türiku yeu tómtilatäka júne, ¿itom majtia báare?

Huanärim áma yeu ä jaasek.

Jü Diosta noki kaa täyame líptita béna

35 Jesús ä jíkkajak, áma yeu ä jaahuakä bétana. Huanäi ä téaka, ínel áu jiahua:

—¿Jachë émpo Diosta Üusi súale?

36 Áapo éntok ínel ä yómmiak:

—Señor, nechë téjhua ä jábetukähui, in ä súalnakë béchibo.

37 Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Akë ä bít-la; ínapone ájária, jü émomak nokame.

38 Huanäi tónommea kíkteka ä yörek, ínel jíaka:

—Señor, enchine súale.

39 Jesús éntok ínel jiahua:

—Noktane chúpa báreka ím ániau yepsak, huamë kaa bíchame bínnakë béchibo, huamë bíchame éntok kaa bíchamta Bénasi am tahuanakë béchibo.

40 Huanäi huate pariseerom áamak anëu, íkai jíkkajaka, ínel áu jiahua:

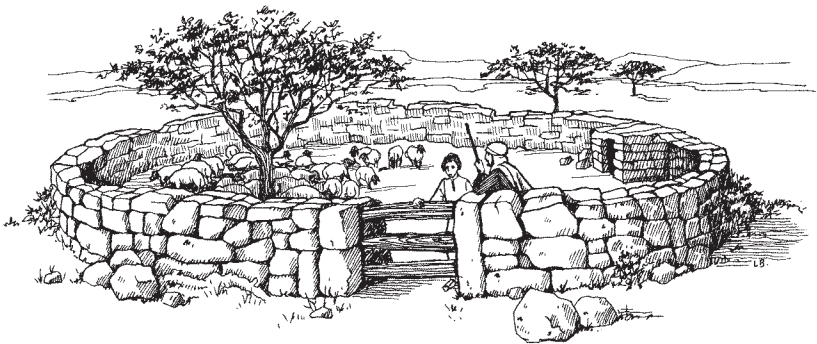
—¿Jachu ítapo két liliptim?

41 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Liliptimtukem, jü kaa tühua kaa enchimmet ayu éiyey. Të én enchim emo bíchá tíä béchibo, jü kaa tühua enchimmet ayka.

Jumë kabara kóräim ejemplo

10 ¹ Tua lútüriapone ínel enchimneu jiahua: Jü kaa kabara kóräi puerta páman kibakekame, të sékana áman túbuktekame, lak-ron, éntok útteapo jábeta jíta üuhua. ² Të huä puerta páman kikkibakeme, áapo jü kab-yeero. ³ Jü puertata suayame, íkai ä étaporia. Jumë kabaram éntok jukä kab-yeerota nok täya. Áapo éntok jumë ä kabaramneu bem téhuampo ámeu nokaka, yeu am béeba. ⁴ Huamë síme ä átteaham yeu am sákasuk ámepat huéenake. Jumë kabaram éntok ä guojaanake, buëitukim ä nok täya. ⁵ Të kaa bem

täyähuum kaibu guojaanake, ál-lam ä tö tenninake, buëitukim tattäbuim nok jáhuita kaa täya.

6 Íkäi ejemplota ámeu yétchak, jü Jesús; të bempo kaa jüneaka taahuak, jíta bétana ámeu ä nokaihui.

Jesús, jü tü kab-yeero

7 Jesús éntok júchi ámeu nookak, ínel jáaka:

—Tua lútüriapone ínel enchimieu jiahua: Ínapone ájária jü kabara kóräi puerta. **8** Sime huamë ínopat äbo yájakame, útteapom jábem jíta üuhua, éntokim éekbua; të jumë kabaram katim am nok jákkajak. **9** Ínapone jü puerta; huä ínot éaka kabara kóräiu kibakeme, jínëutuna. Kóräipo kíkkibaknake, éntok yeu hueramnake, éntok tüli básota téunake.

10 'Jü lak-ron kía ékbua báreka yebijnake, éntok jábeta më báreka éntok jíta chíbejtiaaka ä tejal báreka. Të ínapo äbo yebij-la jíapsihuamta enchim jípunakë béchïbo, éntok büruk béppa yún enchim ä jípunakë béchïbo. **11** Ínapone jü tü kab-yeero. Huä tü kab-yeero huä ä jíapsi nénkinake ä kabaram béchïbo. **12** Huä tómipo kabaram suayame, kaa tua tü kab-yeero, éntok kabaram kaa átteak. Robota áu huémta bíchätek, kabaram tö búitinake. Huanäi jü robo ámeu yepsaka am kíkkisuka chíbelam jaanake. **13** Júnëli huä tákiatata kabaram suayame búitinake, buëituk kía tómipo am suaya. Kabaram tärük jünne, kaita áma tärü.

14 'Ínapone ájária jü tü kab-yeero. Jumë in kabaramne täya; huamë in kabaram éntok, nechim täya. **15** Alë bénasi jü in Áchay nee täya, éntok ínapo két in Áchaytane täya. Éntokne in jíapsi nénka jumë kabaram béchïbo. **16** Huate kabaramne jípure, të huámëi kabaram kaa ímï kóräipo joome. Huámëine két äbo huérianake, éntokim két nee nok jákkaijnake. Huépul bénasim náu anna; éntok huépu kab-yerotunake.

17 'Jü in Áchay huäri béchïbo nee nákke, buëitukne sïmem béchïbo in jíapsi nénka; chúkula éntokne júchi ara ä nüye. **18** Kaabe nee ä úhua; ál-lane in júnel éä béchïbo muuke. Útteatane jípure in muknakë béchïbo, éntokne útteata jípure júchi jíapsita in nünakë béchïbo. Íkäi nésautane mabetak, in Áchay bétana.

19 Kaa nanabeu éaka, júchim náu nok nássua táytek, jumë judio yäuchim, iri nokta béchïbo. **20** Juebenakam ínel jiahua: —Lemooniota jípure. Rokotula. ¿Jatchiakem ä nok jákkaja?

21 Huate éntok ínel jiahua:

—Jábe lemooniota jípureme kaibu ilë Bénasi noknake.
¿Jachu jü lemoonio ara pusim am étaporía, jumë liliptim?

Jumë judío yäuchim Jesústa omoutek

22 Buere tiöpota chúpukäu huáatihuy. Júkärím pajkoriay, jum Jerusalémpo. Huamë taahuarimmechi éntok sébe tiempotukay. 23 Jesús éntok áma naa huéiyey, buere tiöpopo, Salomóna portaalim ti téttehuaahuäpo. 24 Huanäi jumë judío yäuchim ä kóntiaka ínel áu jiahua:

—¿Jauhuey tájtisë itom jíapsi kaa al-leetuanake? Émpo jü Cristotukátek huittë itom téjhua.

25 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Enchimne ä téjhuaasula, të katem nee súale. Huä tékil in yáari in Áchay téhuampo, huári ino bétana nooka; 26 të emë kaa ä súale, buëitukem kaa in kabaram, in enchimmeu jíakä Bénasi. 27 Jumë in kabaram nee nok täya; ínapo éntok am täya, éntokim nee guojaase. 28 Ínapo éntok jíbapo béchíbo jíapsihuamta am miika. Bempo kaibu emo tärúnake jauhuey júnne, éntok kaabe in mámpo yeu am huíknake. 29 Huä in Áchay nee am mikakame, chë simem béppa néshue, éntok kía jábe júne kara in Áchay mámpo yeu am huíkke. 30 Ínapo, éntok in Áchay, náute huépülay.

31 Huanäi jumë judío yäuchim júchi tétam nüka, ä mamaasu báreka. 32 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Juebenakne türi tékilta enchim bíttuala, in Áchay bétana huémta. ¿Jíta tékilta béchíbosem nee mamaasu báare?

33 Jumë judío yäuchim éntok ínel ä yómmiak:

—Huä tü tékilta béchíbote kaa enchi mamaasu báare, ál-la Diosta béj-reka em nokakä béchíbo; buëituk émpo yoremtaka júnne, Diosta Bénasi emo joohua.

34 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—¿Jachu kaa ínel jiojteri enchim leypo: “Ínapo ínel jiahua, emem diosim”? 35 Huamë Diosta noki mabetakame diosim tíiya. Huakä jiojterita kaabe ara täbuiasi ä yáuhua. 36 Buëituk Dios Áchay nee yeu púhuak; ím ániau nee kóm bíttuak. ¿Jatchia júntukem Diosta béj-reka nee nokä tíiya, ínapo Diosta Üusi ti nee jíakä béchíbo? 37 Jukä in Áchay tékil kaa nee joay, katem nee súalpo yumala. 38 Të nee ä joay ál-la, éläposem nee kaa súale, të huakä tékilta in joähuem súale,

enchim jüneenakë béchïbo, éntok enchim ä súalnakë béchïbo, jukä Dios Áchayta ínot anëhui, éntok in át anëhui.

39 Júchim éntok mámpo ä tatab báreka tekipanoay, të áapo bem mámpo áu yeu huíkkkek.

40 Huanäi Jesús júchi siika, Jordán huáyтана bicha, áman kësam huëpo Juanta batöaïpo. Huanäi huämi taahuak.

41 Huanärim juebenaka áu yájjak, ínel jíaka:

—Juan lútüriapo kía jíta señalta júne kaa yáuhuak; të síme Juanta íari bétana nokakäu lútüriatukay.

42 Huanäi huämíri juebenaka ä súsualeka taahuak.

Láazarota mukukä bétana nokhuame

11 1 Senu yoreme Láazarö téaka kökorey, Betaniapo jometaka, María éntok Marta ä ákorohua pueblopo.

2 María, Láazarö kökoremта huaayi, íri júnel jü Señortat jukä perfuumeta musäla jubak töak, éntok ä chonimmea guókpo ä huaachak. 3 Láazarota huaayim Jesústau nokta bíttuak, ínel áu am jiau sáhueka:

—Señor, jü tüisi em nákëu kökore.

4 Jesús éntok ä jíkkajaka ínel jiahua:

—Í kökoa kaa áy kókko béchïbo, ál-la huakä símek béppa musäla maachik Diostat ä bínnä béchïbo, éntok két ä Üusibet ä bíttunakë béchïbo.

5 Jesús éntok Martata nákkey, éntok ä huayihua, éntok Láazarota. 6 Të íkái jíkkajaka, ä kökorë bétana, júchi guoy táapo áma taahuak, ä aneïpo. 7 Huanäi chúkula jumë ä disciipulommeu ínel jiahua:

—Jántebu júchi Judea bufárau bicha.

8 Huanäi jumë ä disciipulom ínel áu jiahua:

—Maestro, én kaa bínhua jumë judio yäuchim enchi jariay, enchi mamaasu báreka. Ä júnelítuk júinne, ¿júchë áman huéé báare?

9 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—¿Jachu jü taahuari kaa dooce horam jípure? Huä taahuapo hueramame kaibu tëitinake, buëituk ímí ániapo machiriay bítcha; 10 të huä tukaapo hueramame tëitinake, buëituk jü machiria áu bëye.

11 Íkái noksuka, ínel ámeu jiahua:

—Huä itom chami Láazarö kótche; tëne áman huéiye ä búsa báreka.

12 Huanäi jumë ä disciipulom ínel jiahua:

—Señor, kóchëtek, jíba tua yún éenake.

13 Jesús ínëli jiahuak, Láazarota mukilä tíaka. Të bempo kócheka jimyorehuamta bétana ä nokä téiyey. 14 Huanäi Jesús huitti ínel ámeu jiahua:

—Láazaro béja muukuk. 15 Enchim béchibone al-leiya, kaa áman itom anekä béchibo, enchim nee súalnakë béchibo. Të ámate áu kannake.

16 Huanäi huä Toomas, Guoguöri téame, ínel jiahua huamë áamak disciipulommehui:

—Ítapo këtte áamak kannake, áamak kóikko béchibo.

Jesús yore jíabitetuame éntok jíapsihuamta yore mákame

17 Jesús áman yepsaka jünëiak: Láazaro béja naiki taahuarey, máaritaka. 18 Betania pueblo éntok kaa mékka Jerusaléniu taahuay, jíba tua batte báij kilometropro.

19 Juebena judiom ámeu yáij-latukay Martatau éntok Mariatahui, am yánti jíapsi joa báreka, bem ábachi mukukä béchibo. 20 Huanäi Marta jukä Jesústa áman huë tíay ä jíkkajaka, ä nankiseka yeu siika; María éntok jóapo taahuak. 21 Huanäi Marta Jesústau ínel jiahua:

—Señor, enchi ím aney in ábachi kaa muk éiyey. 22 Të éenne kët jüneiya, simeta Diostau em aahuäu, Dios enchi ä máknake.

23 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Em ábachi jíabitenake.

24 Marta éntok ínel áu jiahua:

—Ínapo jüneiya ä jíabitenakëu júnak simem jíabiteyo, huakä taahuata yumako.

25 Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Ínapone jü yore jíabitetuame éntok jü jíapsihuamta yore mákame. Huä nee súaleme mukilatata júne júchi jiapsinake.

26 Éntok sime huä jiapsaka nee súaleme jíbapo béchibo kaibu muknake. ¿Jachë íkai súale?

27—Jeehui, Señor —táu jiahua—. Ínapo ä súale, enchi Cristotukähui, jü Diosta Ūusi ím ániau kóm yebij-lame.

Jesús Láazarota máaripo huéeka buanak

28 Marta éntok íkai noksuka áman sika, jukä Maríata ä huayhua núnnuk, éhuil ínel áu jíaka:

—Jü Maestro ím aane; enchi núnnu.

29 Áapo íkái jíkkajaka, bamsipo kíkteka áman áu siika.

30 Jesús ketune kee huam ili pueblou kibakey, Martata ä nankekäpo ketune aaney. 31 Huanäi jumë judiom jóapo áamak aneka ä sirok aniaihui, Maríata bamsipo yeu ä sik, akim ä guojaasek, ínel jíaka: “Áman siika, ä mäariu buanseka.”

32 María jum Jesústa anëu yepsaka, ä bíchaka, guókpó áu tónommea kíktek, ínel jíaka:

—Señor, enchi ím aney, in ábachi kaa muk éiyey.

33 Jesús ä buanay ä bíchaka, éntok két huamë judiom áamak kateihuim buaname bíchaka, jíapsi sóokteka áu yoyoak, tüisi siroksi. 34 Huanäi ínel jiahua:

—¿Jáksem ä maäak?

Bempo éntok ínel áu jiahua:

—Señor, äbë sika ä bícha.

35 Huanäi Jesús buaanak. 36 Huanäi jumë judiom ínel jiahua:

—¿Akem ä bícha, tua ä nákkey!

37 Huate éntok áme násuk aneme ínel jiahua:

—¿Jachu iri kara jíta yáuhuay, Lázarota kaa muknakë béchibo, jáchin jukä líptita ä pujtetuakä bénasi?

Lázarota jíabitek mukilatata

38 Jesús, ä jíapsipo júchi tüisi siroksi éaka, ä mäariu bicha siika. Téta guójöriatukay; i guójöria éntok téta buëurukuy páttiaritukay. 39 Jesús ínel jiahua:

—Jukä tétatem mékka bíaktia.

Marta éntok, jü mukilata huaayi, ínel áu jiahua:

—Señor, béja chicha juuba, buëituk béja naiki taahuare.

40 Jesús júnel áu jiahua:

—¿Jachune kaa enchi téjhuaala, ä súalëtek, Diosta bétané síme ujyoriata chë müsäla machik bínnake?

41 Huanärim tétata mékka bíaktiak, jukä mukilata áy páttiatukaihui. Huanäi Jesús, téhuekau jikau remteka, ínel jiahua:

—In Átchay, enchine baysauhue enchi nee jíkkajä tíaka.

42 Ínapo júneiyya, enchi nee jijikkajähui; tène júnel jiahuak huakä génte juebenaraata ino chíkola aneme béchibo, enchi nee äbo bíttuakäu am súalnakë béchibo.

43 Íkái noksuka, kusisi chachayek:

—Láazaro, ¡yehuë huéiye!

44 Huä mukilatukäu éntok yeu siika, mámpo éntok guókpó sánkommea súmataka. Ä pújbahua éntok sánkommea bítiatukay. Jesús éntok ínel jiahua:

—Akem ä búttia, ä huéénakë béchïbo.

Noktam náu yáuhuak, Jesústa më báreka

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 Huanäi juebena judiom Mariátamak an báreka áma yáij-latukay. Huanärim Jesústa yáakäu bíchaka ä súsuaiek.

46 Të huaate jumë pariserommeu sájaka, Jesústa yáakäu am téjhuak. 47 Huanäi jumë buere tiöpopo chë nésahueme éntok jumë pariseerom jukä yäurata náu núnuka, ínel jiahua:

—¿Jáchisute annake? Buëituk i yoreme juebena señaalim joohua. 48 Kía íneli itom ä tójak, síme ä súalnake. Huanäi jumë sontaro romaanom äbo yájaka jukä itom buere tiöpota tátabnake, éntokim huakä itom pueblo luutianake.

49 Huanäi jü Caifás ámemak joome, huäri huásuktat chë nésahueme, ínel ámeu jiahua:

—Emem kaita jüneria, 50 éntokem kaa jüneiya, ito béchïbo chë ä türiakähui, huépü yoremta itom pueblota béchïbo muknakähui, të kaa síme yóremraata kókkonakähui.

51 Kaa ä éäpo íkái nookak, Jesústa bétana, ál-la huäri huásuktiriat buere tiöpopo chë ä nésahuë béchïbo, huä Judea génteta béchïbo Jesústa muknakeihui, 52 éntok kaa kía huäri génteta béchïbo jíbba, két huamë Diosta üusim chíbejtilam náu lópola am rúktiä béchïbo. 53 Júnëli huäri taahuarit naateka náhuim nokta yáuhuak, ä mëtebo báreka.

54 Huäri béchïbo Jesús béja kara machisi jumë judiom násuk naa huéiyey, ál-la mékka bicha siika, senu buíärau see päria, huä pueblo Efraín téähui. Huämi taahuak, jumë ä discipulommaki.

55 Éntok béja kaa jaikika bëyey, judiom pajkota yumanakähui. Huanärim juebenaka Jerusaléniu jikau sájjak, kee pajkota yumayo emo báksia báreka, bem ä boojoriä bénasi. 56 Huanärim jukä Jesústa jariay. Jum buere tiöpopo aneka, ínelim emo nátemajey:

—¿Jáchisem éiya? ¿Jachu kaa äbo pajkou yebijnake jäni?

57 Huanäi huamë buere tiöpopo chë néshueme éntok huamë pariseerom át néshuek, huä jábe júne ä jüneriame, ják ä anëhui, yeu ä buís sáyhuak, ä perezote béchibo.

Jesústat pueblo Betaniapo perfuume huáttiahuak

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 ¹ Búsan taahuarim bëyey, kabara jísobahuaka Páscuata yáanaïhui. Jesús pueblo Betaniau yepsak, Láazarota jóapo. Ìri mukilatukay, të Jesús kókkolam násuk ä jíabitetuak. ² Béja kúptey Jesústam tēpa buere äbosey. Marta éntok jíta am jooriay. Láazarota éntok Jesústamak mesau kátekay. ³ Huanäi María senu litro perfuumeta násuk áman Jesústat guókimmet töak, éntok ä chonimēa ä huaachak. Jü kári éntok musäla jubay tápunak. Ì perfuume tüisi béj-retukay. ⁴ Huanäi senu ä disciipulo ínel jiahua, huä Judas Iscariotē téame, Símonta üusi, huä ä nénkinakeïhui:

5— ¿Jatchiakasu kaa ì perfuume báij cien tékil béjhuapo nénkihuaka, póobem ä miika?

⁶ Judas íneli jiahuak, kaa póobem ä jiokolē béchibo; ál-la ékbua ara jíta nüyey; buëituk jukä tómi bóosata jípureka, jukä áma öorehuamta nunüyey. ⁷ Huanäi Jesús ínel áu jiahua:

—Akē ä tójja. Áapo in máanä taahuari béchibo ä bëlatukay. ⁸ Buëituk jumē póobem jíbem enchimmak am jípunake; ínapo éntokne kaa jíba enchimmak tahuanake.

Noktam náu yáuhuak, Láazarota më báreka

⁹ Juebena judiom Jesústa áma aney jünëriaka, ámanim yájjak, kaa áapörik jíba bít báreka, të Láazarota kétéchi, jukä kókkolam násuk ä jíabitetuakaïhui. ¹⁰ Të huamë buere tiöpopo tua chë néshueme nokta náu lütüria yáuhuak, jukä Láazarota két mēnä béchibo, ¹¹ buëituk áapörik béchibo juebena judiom emo näikimtey, Jesústa súaleka.

Jesús mám tájtiriahuaka Jerusaléniu kibakek

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Yokoriapo génte bueresi juebenaka jum pajkou yájjak-latukaïhui, Jesústam jum Jerusaléniu yebisisē téamta jikkajak. ¹³ Huanärim jumē tako sáhuam nüka, ä nankiboka yeu sájjak, éntokim ínel chaayey:

—¡Tüisi mabettunake! ¡Í santo, jü Señorta téhuampo yebisiseme, jü Israeltau Rey!

14 Huanäi jü Jesús jukä buru asölaata téaka át jikat yejtek, jiojteta jáá bénasi:

15 Katë májhue, buere pueblo Siónta maala;
Ími huéiye jü em Rey,
Buru asölaatat yejsimeka.

16 Íachirim kaa jüneaka tahuakay, jumë ä disciipulom kësam huëpo; tē jukä Jesústa jáabitek bueresi úttilhuaka ä mabethuak. Huanäi jübuam áu huáhuaatek, áa bétana íkái jiojtetukähui, éntok áachä chúpahuakähui.

17 Jü génte áamak aneïhui, áa bétanam nookay, jáchin Láazarotau chachayeka jum ä máaripo kókkolam násuk ä jáabitetuak. 18 Huäri béchibo két jü génte ä mabet báreka áma yájakay, buëitukim ä jikkajak, áapörík íkái señalta yáakä bétana. 19 Tē jumë pariseerom, bempo náu ínel jiahuay:

—Béjem ä bítcha, kaitate ara yáuhua. Áachem suuhua, ¡sime génte áamak kaate!

Huate griegom jukä Jesústa jaria

20 Huate griegom áme násuk aaney, huamë áman pajkou Diosta yöri báreka jikau sákalam násuku. 21 Ímëi Felipetau rúktek, pueblo Betsaida Galilea bufárapo jometahui. Huanärim jiokot áu jiahuay, ínel jíaka:

—Jesústate bít péiya.

22 Feliipe éntok Andrésta ettejhuariak. Huanäi jü Andrés éntok Feliipe Jesústam téjhuak. 23 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Tiempo béja yumase, jukä Yoremta Üusi ti téhuaakamta úttilnähui. 24 Tua lütüriapone enchimmeu ínel jiahua: Jü tirijko báchia kaa buíapo kóm huécheka mukuka síhuekätek, áapola tahuanake; tē mukuka síhuekätek, yún takanake. 25 Huä ä jíapsi beutireme ä tárunake; tē ím ániapo ä jíapsi kaa beutireme, ä yü jiapsinakë béchibo ä éria. 26 Jü nésauta nee jooria báreme nee guojaanake. Huanäi huam in anëpo két annake, huä nésauta nee jooriame. Jü nésauta nee jooriame, in Átchay ä úttilnake.

Jesús ä mäna bétana nooka

27 Huanäi Jesús ínel jiahuak:

—¡Tepa kaa al-leeri in jíapsit aayuk! ¿Jáchisune jiaunake jáni? Karane ínel jiahua: “In Átchay, ¡inou huéenakemta bétanë nee jínëu!” ¡Buëituk íkai in chúpanakë béchibone äbo yepsak! 28 In Átchay, em téhuamë yörisi úttile.

Huanäi jáhui téhueka bétana kóm yuumak, ínel jáika: “Béjane yörisi am úttilsuk, éntokne júchi yörisi am úttilnake.”

29 Huanäi huä génte juebenara áamak anëu jukä jáhuita jíkkajaka, yúkuta júnel omtë tíiyay. Huate éntok ínel jiahuay:

—Diosta ángel áu nookak.

30 Huanäi Jesús ínel ámeu jiahuak:

—Í jáhui kaa ino béchibo äbo kóm yuumak, ál-la enchim béchibo. 31 Ëni ájária í ániapo anemmet nokta chúpatunakëhui. Ën huä diablo ím ániapo bueresi ä néshue násuk júne yeu béptunake. 32 Ínapo éntok buíapo jikau tóboktiahuak, símemne inou rúktianake.

33 Ínëli jiahuay, jáchin ä muknakëu am jünëriä íaaka.

34 Huä génte ínel ä yómmiak:

—Ítapo jum Diosta leypo ä jünëriak, Cristota jíbapo béchibotunakëhui. ¿Jáchisu júntukë ä tóboktianä tíiya, jukä Yoremta Üusi ti téhuaakamta? ¿Jábësa júntuk, íri Yoremta Üusi?

35 Huanäi jü Jesús ínel ámeu jiahua:

—Ketune chúbala enchim násuk annake, jü machiria. Náasem kaate, ketune machiriata enchimme ayuako, kaa máchiraata kaa enchim jaatianakë béchibo; buëituk huä kaa machiku hueramame kaa jüneiya jákun bicha ä huëhui. 36 Ketune machiriata jípurekem ä súale, jukä machiriata, machiriapo enchim usiarimtunakë béchibo.

Íkai nookak jü Jesús; huanäi sika am éusuriak.

Jumë kobanaro judiom kaita súalëram

37 Të juebena señaalim bem bíchäpo ä yáak júinne, katim ä súaley, 38 profeeta Isaiásta nokakäu chúpnakë béchibo, ínel jámta:

Señor, ¿jábësu ámeu itom nokakäu súale jáni?

Éntok ¿jábëtausum áu yeu machiriak jáni, huamë

Señorta mámmam?

39 Íari béchibom kaa ä súaley, buëituk két ínel jiahua jü Isaiásta jiojteri:

40 Bempörim puj páttiak,
 éntok bem jíapsi námakasi yáuhuak,
 pusimmea kaita bem bínnakë béchibo,
 éntok jíapsiy kaita bem jünerianakë béchibo,
 júnëli kaa jíapsi kúakteka,
 kaa nee am jínëunakë béchibo.

41 Isaiás ínel jiahuak, Jesústa úttilnäu bíchaka, buëituk áa bétana nookak.

42 Kía júnentaka júnne, yäuram juebenaka ä súaleka taahuak. Të pariserom béchibo katim emo yeu buíssey, kaa huam bem náu yayajäpo emo yeu bép iaaka. 43 Buëitukim chë ä türey, jukä yoremta úttilhuä bétana bem máknäu, Diosta úttilhuäu béppa.

Jü Jesústa noki jumë yoremem nätuanake

44 Jesús kusisi nokaka ínel jiahua:

—Huä nee súaleme kaa nee jíba súale, ál-la huakä nee äbo bíttuakamta kétchi. 45 Huä nee bíchame, huakä nee äbo bíttuakamta két bícha. 46 Ínapo, jü machiria, äbo ániau kóm yebij-la, síme huamë nee súaleme kaa machiku aneka áma kaa am kókkonakë béchibo. 47 Jábe júne in noki jíkkajaka, të in éäu kaa joame, ínapone kaa ä nätua; buëitukne huamë ím ániapo aneme kaa nätua báreka äbo kóm yebij-la, ál-la am jínëu báreka. 48 Huä kaa nee mabetakame, éntok in noki kaa jíkkaj báreme, jábeta ä nätuanakemta jípure. Jü noki in nokakähui, taahuata yumak, ä nätuanake. 49 Buëituk ínapo kaa kía in éäpo ä nok-la; huä Áchayhuari nee äbo kóm bíttuakame, áapo nee át sáuhuek jíta in noknakähui, éntok jíta enchim in majtianakähui. 50 Éntokne jüneya ä nésaurihua yü jíapsihuamtukähui. Júnëline huakä in nokäu nooka, huakä Dios Áchayta nee ä téjhuaakä pámani.

Jesús jumë ä disciipulom guók báksiak

13 ¹ Senu taahuari bëyey, kabara jisobahuaka Páscuata yumaseihui. Jesús jüneyay, tiempota áa béchibo yumalatukaihui ím ániapo yeu ä huéenakeihui, ä Áchaybeu bicha. Ä átteahuam ím ániapo aneme jíba bénasam nákkek, ä mukëpo tájti.

2 Huanäi tukaapo am jïbuay, jü diablo Judasta jíapsipo kibak-latukay, Jesústa ä nénkinakë béchïbo. Ìri Judas Iscariote, Símonta üusitukay. 3 Jesús jüneiyay ä Áchayhua simeta ä mámpo ä tóij-latukaihui, éntok Diosta bétana áu hueïhui, éntok Diostau bicha áu huéenakeïhui. 4 Júnëli kíkteka, jumë súppem béppa huéeme áu úhuak. Toallam éntok nüka, am huikojtek. 5 Huanäi buere puraatopo báam yeu töaka ä disciipulom guók báksia táytek, éntok jumë toallam ä huikosakäubey am huaachak.

6 Huanäi Jesús jü Símon Perotau rúktek; Pero éntok ínel áu jiahua:

—Señor, ¿jachë émpo nee guók báksia báare?

7 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Jü in jóäbet émpo kaa át jüneiya én láuti; tē chúkula ál-lë át jüneenake.

8 Peero éntok ínel áu jiahua:

—Katë nee guók báksianake, jauhuey júnne.

Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Kaa nee enchi guók báksiak, kaitë ínomak jípunake.

9 Huanäi jü Símon Peero ínel áu jiahua:

—Señor, ä júnëlitunakey, kaa in guókim jíbba, in mámmam éntok in kóba júnë báksia.

10 Të Jesús ínel áu jiahua:

—Jü bemelasi úbari kaa júchi báksiana, jumë guókim jíbba, buëituk béja úbari. Emë éntok béja báksiari, tē kaa síme.

11 Buëituk jüneiyay jábeta ä nénkinakeïhui; huäri béchïbo: “Kaa síme báksiari”, ti áu jiahuak.

12 Júnëli, chúkula am guók báksiasuka, júchi ä súppem nüka, mesau rúktek. Huanäi ínel ámeu jiahua:

—¿Jachu emë jüneiya jíta in enchimneu yáakähui? 13 Emë nee Maeströ tíiya, éntokem nee Señor tíiya. Túisem júnel jiahua, buëituk enchim jiauläpo, ínapone ájaria. 14 Të ínapo Señortaka éntok Maestrotaka júne enchim guók báksiak, emë kétchi náu emo guók báksiapo yumala. 15 Buëituk ejemplotane enchim mákkak, in enchimneu ayukä bénasi enchim két náu ä joonakë béchïbo. 16 Tua lütüriapone ínel enchimneu jiahua: Huä sáyhuame kaa ä teko béppa chë yörihua; éntok huä jákun bíttuahuakame júne kaa chë yörihua

áman ä bíttuakamta béppa. 17 Íkarem jüneriátek, al-leakem jiapsinake ä joáteko.

18 'Kanne simem bétana nooka. Buëituk ínapone jüneiya jábem in yeu púalatukähui. Të úttea huakä jiojteta ínel jáamta chúpnakë béchíbo: "Huä páanim ínomak buáyeme nee béj-reka áu tóboktiak." 19 Én naatekane enchim ä téjhua, kee jee huéenakemta chúpeyo, béja ä chúpey enchim ä súalnakë béchíbo in ájáriatukähui. 20 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiahua: Huä in jákun bíttuari mabetakame, nee mabeta; huä nee mabetakame éntok, huakä nee äbo bíttuakamta kët mabeta.

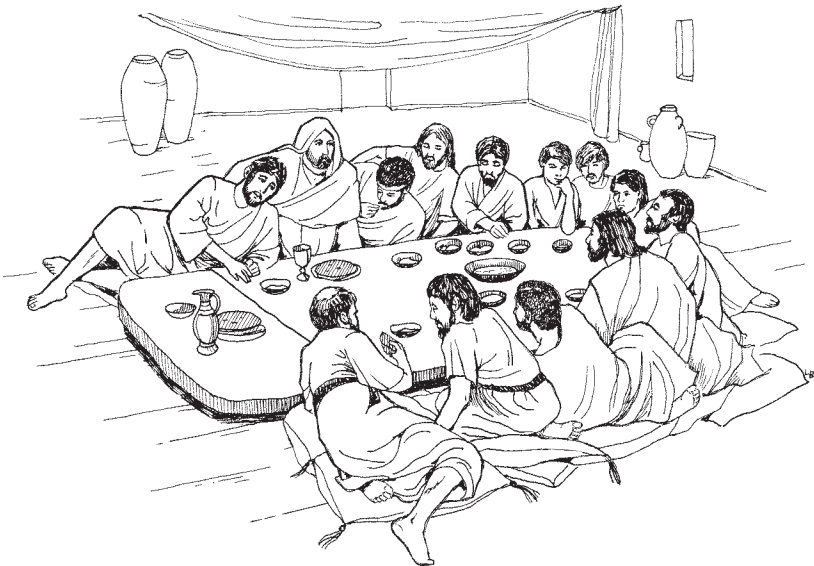
Jesús Judasta ä nénkinakëu bétana nookak

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 Jesús íkái noksuka, ä jíapsipo tüisi sirokay. Huanäi huitti ínel jiahua:

—Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiahua, senu enchim násuk aneme nee nénkinake.

22 Huanäi huamë ä discipulom emo naa bíchaka taahuak, kaa jüneaka jábeta bétana júnel ä jíähui. 23 Senu discipulo, Jesústa chë nákeihui, áa náapo káteka chákala bökay. 24 Íahui señam yáuhuak, jü Símon Peero, ä temaij iaaka ä jábetukaihui

huakä áa bétana ä nokaihui. ²⁵ Huanäi áapo, Jesústau jëla rúkteka, ínel áu jiahua:

—Señor, ¿jábese jüri em áa bétana nokähui?

²⁶ Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Huä jábeta páanim kómoniaka in ä miknakëu, huäri ájaria.

Huanäi jumë páanim kómoniaka, Judas Iscarioteta, Símonta üusi, am miikak. ²⁷ Huanäi sep Satanás ä jíapsipo kibakek. Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Jukä em yáa bárëu, bamsekë ä yáuhua.

²⁸ Të huamë mesau jokame katim jüneaka taahuak, jíta béchïbo Judastau júnel ä jákähui. ²⁹ Buëituk huate ínel éiyay: Judasta tómi bóosata jípurë béchïbo, Jesús ínel áu jiahua: “Pajkopo itom huátianakëüé jínnu máchi”, éntok: “Poloobemë mikpo yumala”, tim éiyay. ³⁰ Áapo jumë páanim buásuka siika. Huanäi éntok béja tukaaritukay.

Jü bemela nésauro

³¹ Huanäi Judasta yeu simsuk, Jesús ínel jiahua:

—Én bueresi úttılna, jü Yoremta Üusi ti téhuaakame, éntok Dios Átchay áa béchïbo úttılna. ³² Jü Dios áapörík béchïbo úttılhuátek, áapo Dios kéchá úttılınake, ä ääpo; éntok láuti ä úttılınake. ³³ In usiálam, ketunene kaa bínhua enchimmak annake. Nechem jariunake, të jumë judiommeu in jíä bénasi, enchimmeune két júnel jiahua: Huam in huëu bicha, emë karem áman kaate. ³⁴ Bemela nésaurotane enchim mákka: Emöem nákke. Nee enchim náképo bénasi, emem két nánancha emo náknake. ³⁵ Ímirim simetaka enchimmet jüneenake, in enchim majtialatukä bétana, nanabeu éaka enchim emo nákeyo.

Jesús jukä Perota kaa áu ä täya tíanakëu bétana nookak

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Huanäi jü Símon Peero ínel áu jiahua:

—Señor, ¿jákusë huéë báare?

Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Áman in huëu bicha, émpo kara ínomak huéiye ëni; të chúkula arë ino sáu huéenake.

³⁷ Peero éntok ínel áu jiahua:

—Señor, ¿jatchiakasune kara emo sáu huéiye ëni?

¡In jíapsi muknakey júne ara ä tójja, emo béchïbo!

38 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—¿Jachë em jíapsi ä muknakey júne ara ä tójja, ino béchibo? Tua lútüriapone ínel emou jiahua, jukä totorörata kee jee kusey, báisë kaa nee emo täya tíanake.

Jesús jü Böo Dios Áchaytau bicha

14 ¹ Katem enchim jíapsi jáchin éetua. Diosta enchim súalë bénasi, nechem két súale. ² In Átchay jóapo juebena káarim ayka; të kaa júnëlitukätek ínapone enchim téjhuä éiyey. Ámanne huée báare, huam enchim annakëpo tülisi ä tütë béchibo. ³ Huanäine téhuekau yepsak, huam enchim annakëpo ä tütenake. Huanäine júchi yebijnake. Huanäine júchi enchim äbo nünake, buëituk huam in anëpo, ínomak enchim annakë béchibo. ⁴ Buëitukem jüneiya jákun bicha in huéenakëu, éntok jukä böota júnem täya.

⁵ Huanäi jü Toomas ínel áu jiahua:

—Señor, katte jüneiya jákun bicha em huëhui; ¿jáchisute jukä böota täyanake?

⁶ Huanäi Jesús ínel áu jiahua:

—Ínapone jü böo, jü lútüria, éntok jü jíapsihuame; kaabe in Áchaybeu huéenake, kaa ino béchibotuko. ⁷ Nee täyátekem két in Átchay täya; éntokem én naateka ä täya, éntokem ä bít-la.

⁸ Feliipe éntok ínel áu jiahua:

—Señor, itomë ä bíttua, huakä Dios Áchayta. Júnëlite kaitat jáchin éaka tahuanake.

⁹ Huanäi Jesús ínel áu jiahua:

—Béjane bínhua enchimmak aane, ¿éntokë jíba kaa nee täya, Feliipe? Huä nee bít-lame, jukä Dios Áchayta bít-la. Ä júnëlituk júnne, ¿jatchiakasë júntuk Dios Áchayta nee enchim bíttua sáuhue? ¹⁰ ¿Jachë kaa ä súale, Dios Áchaytamak nee huépülaatukähui?, éntok, ¿jukä Dios Áchayta júne ínomak huépülaatukähui? Huä noki in nokäu, kanne kía in éäpo ä nooka; huä Dios Átchay ínot aneme, áapo jukä tékilta joohua. ¹¹ Nechem súale, Dios Áchaytat in anëhui, éntok két Dios Áchay ínochi; o huä tékil in joäu, huäri béchibem nee súale. ¹² Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiahua: Huä nee súaleme, huakä tékilta in joäu áapo két ara ä joonake, éntok in joäu béppa chë yörisi machik júne joonake, buëituk Dios Áchayta anëu nee huë béchibo. ¹³ Éntok simeta jukä in téhuampo Dios Áchaytau enchim aahuäu, anä yáanake, jukä Dios Áchayta

Üusi úttilnä béchibo. 14 In téhuampo jíta júne enchim aahuay, ínaponä yáanake.

Jü Santo Espíritu äbo bíttuaname

15 'Nee nákétekem jukä in nésauri joohua. 16 Huanäine ínapo Dios Áchaytamak noknake, jukä jíapsi al-leehuamta enchim mákamta enchimmeu ä bíttuanakë béchibo, jíbapo béchibo enchimmak ä annakë béchibo. 17 Ìri Espíritu tua lútüría. Të jumë ímí ániapo joome, karam ä mabeta, buëitukim kaa ä bícha, éntokim kaa ä täya; të emë ä täya, buëituk enchimmak aane, éntok enchim jíapsipo annake.

18 'Kanne kía usi lepemtukä Bénasi enchim tö simnake. Júchine enchimmeu yebijnake. 19 Ketune ili bëye; huanäi jumë ím ániapo aneme kaa nee bínnake; të emë ál-la júchem nee bínnake; buëituk in jiapsä béchibo, emë két jiapsinake. 20 Huäri taahuarit emë júneenake Dios Áchaytat in anëhui; emë éntok ínochi, ínapo éntok enchimmechi. 21 Huä in nésaurim jípureme éntok am joame, ìri ájária jü nee nákeme; huä nee nákeme, in Áchay kéchá náknake. Éntok ínapo két ä náknake, éntokne áu ino yeu machirianake.

22 Huanäi jü Judas ínel áu jiahua, kaa huä Iscariote:

—Señor, ¿jatchiakasë itou jíba emo yeu machirianake, të kaa huamë ímí ániapo anemmehui?

23 Huanäi Jesús ínel ä yómmiak:

—Huä nee nákeme in noki yörínake; éntok huä in Áchay ä náknake. Huanäite áu yájaka áamak jóatenake. 24 Huä kaa nee nákeme in noki kaa yörínake; huä noki enchim jíkkajakäu, ínapone kaa ä átteak. Huä Dios Áchay nee äbo bíttuakame, Áapo ä átteak.

25 'Íkáine enchimmeu nookak ketune enchimmak aneka. 26 Të huä jíapsi yejtehuamta yore mákame, jü Espíritu Santo, huä Dios Áchayta äbo bíttuanakëhui in téhuampo, huäri simeta enchim majtianake, éntok enchim áu huáatítuanake, simeta huakä in enchimmeu nokakähui.

27 'Yánti jíapsihuamtane enchimmeu tö siime. In yánti jíapsekäune enchim miika, të kaa huä ím ániapo jometa Bénasi. Katem enchim jíapsi kaa al-leetua, éntokem kaa emo máujtua. 28 Béjane enchim téjhuaala, ínel jíaka: Simnakene, tëne júchi enchimmeu yebijnake. Nee nákétekem emo al-leetuä éiyey, Dios Áchaytau nee ino simë tíayo; buëituk

jü Dios Áchay chë yörisi maachi, ino béppa. ²⁹ Enchimne téjhuak, kee jee ä yumayo, buëituk nokta chúpey enchim ä súalnakë béchibo.

³⁰ 'Kanne júchi yún enchimmak ettejhuaanake, buëituk jü ím ániapo bueresi génteta béppa chë úttiakame äbo huéiye; té áapo kaita ínomak jípure. ³¹ Të júnëlitunake, ím ániapo aneme jüneenakë béchibo Dios Áchayta in nákéhui éntok Dios Áchayta in ä sáhuë páman in ä joähui.

'Jáptëem; ímite yeu sákanake.

Jesús jü tua paras óguo

15 ¹ 'Ínapone jü tua paras óguo, in Átchay éntok huä etleero. ² Símeta huakä mesëkiriata ínot yeu simlata kaa takakamta chúktianake; éntok símeta huakä takakamta tütenake, chë yünä takanakë béchibo. ³ Huä noki in enchimmeu nokakäu béja enchim tütela. ⁴ Ínot jíbem aane; ínapo éntok enchimmechi. Jáchin huä mesëkiriata áapola kaa tataka, kaa huä óguotat huéekátek, enchimmak két júnëlitunake, kaa enchim ínot aneyo.

⁵ 'Ínapone jü paras óguo, emë éntok jumë mesëkiriam. Huä ínot aneme, ínapo éntok áamaki. Íri yúun takam jípunake; buëituk emë kaa ínomak anëtek, kaitem ara yáuhua. ⁶ Huä kaa ínot aneme, mesëkiriata bénasi pákun yeu jímmaahuaka huaknake. Huanäi náu tóijhuaka tájiu guötiana, ä béetinakë béchibo.

7 Emë ínot anëtek, éntok jukä in noki enchimmet aneyo, simeta enchim huáatiähuem aahua; huanärem ä mákna. 8 Íäri béchibo úttilna, jü in Átchay, yún enchim takakä béchibo. Huanärem júnëli in disciipulomtunake. 9 Dios Áchayta nee náké bénasi, ínapone két enchim nákke. Ínëlem enchim in náképo jíba aane. 10 Emë in nésauri joátek, enchim in náképem aane; ínëline in Áchay nésauri joohua, éntokne áapörík nee náképo aane.

11 Íkäine enchimneu nooka, in al-leäu enchimmet ayunakë béchibo, éntok huä enchim al-leäu yumalasi enchim ä jípunakë béchibo. 12 Íri ájaria jü in nésauri: Jü enchim nánancha emo náknakëu, in enchim náképo bénasi. 13 Kaabe chë júne yore nákke, ál-la huä ä chamim béchibo ä jíapsi nénkame. 14 Emë ámëria jumë in chaamim, huakä in enchim át sáhuëu joáteko. 15 Kanne éntok in tekipanoalero ti enchim téttehuanake, buëituk huä nésauta joaka tekipanoame kaa júneiya, jukä ä teko yáa bárëhui. Të ínapo enchim chaamek, buëituk simeta huakä in Áchay bétana in jíkkajakäune enchim téjhuaala. 16 Emë katem nee yeu púala, ál-la ínapo enchim yeu púhuak, éntokne enchim yuktiak áman sájaka yún takaka enchim jíapsinakë béchibo. Huä enchim taka éntok kaa lütinake. Huanäi huakä simeta in téhuampo Dios Áchaytau enchim aahuäu, áapo enchim ä máknake. 17 Nésautane enchim mákka, enchim emo náknakë béchibo.

Ím ániapo enchim omtiame

18 Huamë ím ániapo aneme enchim omtiay, áahuem huáate nee bácham omtiakä bétana. 19 Emë ím ániapo jometuk, huamë ím ániapo jome enchim nák éiyey. Të emë katem ím ániapo joome; ínapone ím ániapo enchim yeu púhuak. Huäri béchibo bempo, ím ániapo joome, katim enchim huáatia. 20 Áahuem huáate, huä noki in enchimneu nokakähui: “Huä tekipanoalero kaa chë yöríhua ä teko béppa.” Nechim guojajjaasëtek, enchimim két guojajjaanake; in noki jíkkajátekim, enchim noki két jíkkajinake. 21 Të simeta íkärím enchimneu yáanake in téhuam bem omtiä béchibo, buëitukim huakä nee äbo bíttuakamta kaa täya.

22 Kaa nee äbo yepsak, éntok kaa nee ámeu nokak, jü kaa tühua kaa ámet ayu éiyey; të ënim kaachin jiau mátkhi, kaa tühuata ámet ayukä bétana. 23 Huä nee omtiame, in Áchay

két omtia. 24 Áme násuk huakä tékilta kaa jábem júne joäu nee yáak, jü kaa tühua kaa ámet ayu éiyey; të ëni jukä in joäu bít-lataka júnne, nechim omtia, éntok jukä in Áchay júnem omtia. 25 Të iri ínëli huéiye, jukä Moisésta leypo jiojteta chúpnaکہ béchibo, ínel jíame: “Kaita béchibom nee omtiaka taahuak.”

26 Të huakä jíapsi yejtehuamta yore mákamta yepsak, in Áchay bétana in enchimneu bíttuanakëu, huä Espíritu lütüriata yore majtiame, Dios Áchayta bétana huéeme, huäri ino bétana noknake. 27 Emë éntok két ino bétana noknake, buëitukem jíba ínomak aanek, kësam huëpo naateka.

16 1 'Íkãine jíba enchimneu nok-la, buëituk Diostat éehuäu kaa enchim tóijnakë béchibo. 2 Huam bem tiöpompom enchim yeu bébnake. Taahuari yumanake, jábe júne enchim súakame Diosta nésaui áu joä Bénasi éenake. 3 Íkãrim joonake buëitukim jukä Dios Áchayta kaa täya éntok nee júnne. 4 Tëne íkãi enchimneu nooka, huakä taahuata yumak enchim áu huáatinakë béchibo béja in enchimneu ä nok-latukähui.

Jü Espíritu Santota tékkil

'Íkãine kaa kësam huëpo enchimneu nookak, buëitukne enchímmak aaney. 5 Të éne áman siime, huä nee äbo bíttuakamtahui; të jábe júne kaa nee temaje: “¿Jákusë siime?” 6 Ál-la íkãi enchimneu in nokakä béchibo enchim jíapsi tüisi siroka. 7 Të ínapo lütüriata enchimneu nooka: Chë türi enchim béchibo in simnakëhui; buëituk kaa nee sik huä jíapsi yéjtehuamta yore mákame kaa enchimneu yebijnake; tëne sikátek enchimneu ä bíttuanake. 8 Huanäi áapo yepsakátek, huamë ím ániapo aneme bem jíapsipo kaa tühua yáarimmecham jüneetuanake, éntok jü tühuachi emo am temajtuanake, éntok huä bétte noki ámet chúpnaکہmtachi. 9 Huä kaa tühua yáari jüneriatuna, bem kaa nee súalekä béchibo; 10 huä tühua jüneriatuna, buëitukne Dios Áchaytau huéenake, éntokem kaa júchi nee bínnake; 11 éntok huä bétte noki ámet chúpári jüneriatuna, bétte noki áapörikut chúpári béchibo, ím ániapo bueresi ä nésauié násuk júnne.

12 'Ketunene juebenak jípure, jíta in enchimneu noknakëhui, të énem kara yánti éaka áa béppa ä mabeta, buëituk béttesi maachi. 13 Të Espíritu lütüriata yore

majtiamta yepsak, áapo enchim majtianake, síme lútüriata enchim täyanakë béchibo; buëituk kaa áapo ä éäpo noknake, ál-la huakä simeta ä jikkajähui; éntok huakä bát bicha emopat ayunakemta enchim téjhuaanake. **14** Áapo nee útilnake; buëituk in átteapo ä nüka, enchim ä téjhuaanake. **15** Símeta huä in Áchay jípurëu, ínapone két ä átteak; kíalikune ínel jiahua, in átteapo ä nüka enchim ä téjhuaanake.

Al-leehuäu bicha kújaktianake, jü sirokuame

16 'Enchim kaa nee bínnakëu, kaa jaikika bëye; të júchi kaa jaikika bínnake, enchim nee bínnakëhui; buëitukne siime, Dios Áchaytau bicha.

17 Huanäi huate ä disciipulom ínel náu jiahuay:

—¿Jítasa íri itou ä nokähui? Kaa jaikika bëye kaa itom ä bínnakëhui, të júchi kaa jaikika bëye, chúkula itom ä bínnakëhui; buëituk Dios Áchaytau áu simë tíiya!

18 Ínëlim jiahuay:

—¿Jáchisu jiau báare jáni, kaa jaikika bëyë tíaka? Katte át jüneiya, ä nokibechi.

19 Jesús jüneiyay bempörim ä temaj bárëhui; huanäi ínel ámeu jiahua:

—Béjane enchim téjhuak: kaa jaikika bëye, kaa enchim nee bínnakëhui, éntok júchi kaa jaikika bínnake, enchim júchi nee bínnakëhui. ¿Jachem íachi náu nátemaje? **20** Tua lútüriapone ínel enchimneu jiahua: buannakëem, éntokem jikot jiaunake; jumë ániat jiapsame éntok al-leenake. Të ínëli jü enchim sirokäu násuk júnne, jü enchim sirokäu al-leeriu bicha áu kújaktianake. **21** Jü jámut asoa bárëtek huantiriam ínnënake, horata áu yumako; të chúkula ili outa asoak huantiriam koptianake, al-leaka ím ániapo outa yeu tómtékä béchibo.

22 Ánëlem két én siroka; tëne júchi enchim bínnake. Huanäi jü enchim jíapsi al-leaka tahuanake, éntok kaabe ara enchim ä úhuaanake, jukä enchim al-leähui.

23 'Huamechí taahuarimmechem kaita inou nátemajnake. Tua lútüriapone ínel enchimneu jiahua, síme jíta júne Dios Áchaytau enchim aahuäu in téhuampo, Áapo enchim ä máknake. **24** Ketunem kaita aula in téhuampo, én tájti. Jítem aahua, enchim ä mabennakë béchibo, éntok huakä enchim al-leäu yumalatumakë béchibo.

Jesús yöla, ániat aneme béppa

25 'Íkäine enchimmeu nok-la, ejemployi; të taahuari yumanake, kaa ejemplommea in enchimmeu noknakëhui; ál-lane jünakiachisi enchimmeu noknake, jü Dios Áchayta bétana. 26 Huäri taahuarichem in téhuampo jíta áunake; ínapo éntok kanne jíta enchim áurianake, jü Dios Áchaytahui enchim béchibo, 27 buëituk jü Dios Átchay enchim nákke, buëituk emë nee nákkek, éntokem Diostat in yeu simlatukä bétana nee súalek. 28 Dios Áchayta anëpone yeu sika, i ániau kóm yepsak. Júchine íkä ániata tö sika, jü Dios Áchaytau huéenake.

29 Huanäi ä disciipulom ínel áu jiahua:

—Ënë jünakiachisi nooka, kaita ejemplota itou nokaka.

30 Én ál-late jüneiya, simeta em jüneriähui; kíalikute kaita emou nátemaij mátkhi. Huäri béchibote ä súale, Dios Áchayta bétana em yeu simlatukähui.

31 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—¿Jachem én ál-la ä súale? 32 Taahuari yumanake, éntok béja yumala, sákatuahuaka enchim chíbejtinakëhui, hueepülaka ä böochi; éntokem nee ínapola tö sákanake. Tëne kaa ínapola taahua, buëituk jü Dios Áchay ínomak aane. 33 Íkäine enchimmeu nok-la, ino bétana yánti jíapsihuatma enchim jípunakë béchibo. Ímí ániapem jiokot emo bínnake; të katem kóm éiya: ínapone íkäi ániata kobala.

Jesús ä disciipulom Diostau buanriak

17 1 Jesús íkäi noksuka, téhuekau jikau remtek, ínel jíaka:

—In Átchay, béja taahuari yumala. Yörisë ä úttile, jukä em Üusi, áapörík két yörisi enchi úttinakë béchibo; 2 buëitukë simem jíapsame béppa yäurata ä mák-la, huamë síme em ä mákkim jíbapo béchibo jíapsihuatma am máknakë béchibo. 3 Íri éntok ájária, jü jíbapo béchibo jíapsihuame: Enchi bem táyanakëhui, huakä huépülaik tua lútula huëpo Diosta, éntok jukä Jesucristota, em äbo bíttuakähui.

4 'Ínapo ímí buíapo aneka yörisi enchi úttilek. Béjane ä chúppak, jukä tékilta em nee yáa sáhuëhui. 5 Én éntok, in Átchay, yörisë nee úttile em anëpo, huä úttilhuamtay in emobeu jípureihui, júnakoy ániata kee yáahuay naateka.

6 'Em téhuamne kálajkosi am täyatuak, jumë yoremem ím ániapo em nee mákkim. Émpë am átteaka nee am mákkak, éntokim em noki chúpala. 7 Ēnim jüneaka tahuala, simeta jukä em nee mákki emo bétana huëhui; 8 buëituk huakä nokta em nee mákakäu nam téjhuak. Bempo éntok ä mabetak, éntokim lútula huëpo jünëiak emo bétana in huëhui, éntokim enchi nee äbo bíttuakäu súale.

9 'Ínapone áme béchïbo emou nooka. Kanne huamë huate ím ániapo aneme béchïbo nooka, ál-la huamë em nee mákakäu béchïbo; buëituk émpë am átteak, 10 éntok simeta huakä in átteakäu, émpë ä átteak, éntok jukä em átteakäu, ínapone két ä átteak; éntokne áme béchïbo úttilhuak.

11 'Ínapone kaa ím ániapo tahuanake; të ímëi ál-la ím ániapo taahua; ínapo éntokne emou huéiye. In Átchay, émpo tühuaý tápuni. Jumë nee enchi mák-rim, em téhuampë am ëeria, bempörim náu huépülaitunakë béchïbo, itom náu huépülaitukä bénasi. 12 Ínapone em téhuam úttiarimmeyi am suayak, ímí ániapo ámemak aneka. Huamë em nee mákakäune suayak, éntok kaabe áu tärük, huä áu ä tärunakë béchïbo usiari jíbba, jukä jïojterita át chúpna-kë béchïbo.

13 'Tëne én emou huéenake; éntokne júnëli nooka, ím ániapo aneka, jukä in al-leeri bempörimmet yumalasi ayunakë béchïbo. 14 Ínapo huakä em noki ámeu nok-la; éntok jumë ím ániapo aneme am omtia, bempörim kaa ím ániapo jometukä béchïbo, buëituk ínapo két kaa ím ániapo joome. 15 Kanne ímí ániapo enchi yeu am huériä ïaaka nooka, ál-la juënaraata bétana enchi am suayä ïaaka. 16 Katim ím ániapo joome, in kaa ím ániapo jometukä bénasi. 17 Bem jíapsipë huépulsam éetua, em noki lútüriayi; jü em noki júnel jü lútüria. 18 Ím ániau em nee bíttuakä bénasi, ínapone két áman am bíttua, jumë ániat jíapsammehui. 19 Ínapone bempörim béchïbo huépulsi ino éetua, bempörim két huépulsi emo éetuanakë béchïbo, tua lútüriayi.

20 'Tëne kaa ímëi béchïbo jíba nooka, ál-la huamë két nee súalnakeme béchïbo, bempörim nokak jíkkajtayi, 21 simem náu huépülatunakë béchïbo, itom náu huépülatukä bénasi. Émpo, in Átchay, ínochi, ínapo éntok émochi; júnëlim két ítomak huépülatunake, jumë ím ániapo aneme ä súalnakë béchïbo, enchi nee äbo bíttuakä bétana. 22 Huakä úttilhuamta em nee mákakäu, ínapone kécham mákkak, bempörim náu

huépülatunakë béchïbo, itom náu huépülatukä bénasi.
 23 Ínapo ámechi, émpo éntok ínochi, bempörim yumalasi
 huépülatunakë béchïbo, jumë ím ániapo aneme jüneenakë
 béchïbo, enchi nee äbo bíttuakä bétana, éntok enchi am
 nákekähui, em nee nákekä bénasi.

24 'In Átchay, jumë em nee mákakäune in anëpo két
 ínomak am an íaa, huakä ujuryiata em nee mákakäu am
 bínnakë béchïbo; buëitukë nee nákkek, béja ketune jukä
 ániata kee jee yáahuay naateka. 25 In Átchay, tua lütüriata
 joame, huamë ím ániapo jome kaa enchi täya, të ínapo enchi
 täya. Ímëi emobeu éame éntok béja jüneyia em nee äbo
 bíttuakähui. 26 Em jábetukäune am täyatuala, éntokne bát
 bicha enchi täyatebotuanake, huakä em nee nákekäu ámet
 ayunakë béchïbo, ínapo éntok ámechi.

Jesús pereesotehuak

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 1 Jesús íkai noksuka yeu siika, ä disciipulommaki,
 áman jakia Cedron ti téhuaakä huáyтана bicha, huam
 huertata órekaïpo; huämi kibakek ä disciipulommaki. 2 Huä
 Judas, kobanaro judiom mámpo ä tóijnakeme, áma täyay,
 buëituk jü Jesús juebenasi ä disciipulommak ámam náu
 yayajay. 3 Huanäi Judas áman yepsak, juebena sontarom
 huériaka, éntok buere tiöpopo sáyhuame. Jumë pariseerom
 éntok buere tiöpopo chë nésahueme áman am bíttualatukay.
 Machiriaka, kukutaka, éntok esparakam áman yájjak. 4 Të
 Jesús, simeta jukä áu huéenakemta jünériaka, bát ámeu yeu
 kíkteka, ínel ámeu jiahua:

—¿Jábetasem jaria?

5 Huanärim ínel ä yómmiak:

—Jukä Jesús nasarenota.

Jesús éntok ínel ámeu jiahua:

—Ínapone ájaria.

Judas éntok ámemak huéiyey, huä bem mámpo ä
 tóijnakeme. 6 “Ínapone ájaria” tä jiay, amau bicham sájaka
 buíapo huáttek. 7 Jesús júchi éntok am temajek:

—¿Jábetasem jaria?

Bempo éntok ínel ä yómmiak:

—Jukä Jesús nasarenota.

8 Huanäi Jesús ínel am yómmiak:

—Enchimne téjhuaasula in ájáriatukähui. Nechem jariätek, imërem tójja; éläpom sákanake.

9 Íkai nookak, huakä ä noki ä nokakäu chúpnaکہ béchibo: “Huamë em nee mákakäu, huépülak júnene kaa tárük.”

10 Huanäi jü Símon Peero, esparam yeu huíkeka, huakä buere tiöpopo chë nésahuemta sáhuëu bátatana náka chúkti mámäkók. Íri éntók Malco ti téhuaakay. **11** Huanäi Jesús Perotau ínel jiahua:

—Em esparamë huaka bea bóosapo kibacha. Jukä vaasota in Áchay nee mákakäu, ¿jachune kaa ä jínake jáni?

Jesús buere tiöpopo chë nésahuemta mámpo tóijhuak

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

12 Huanäi huamë sontarom, jü tribuno yäura, éntók jumë kobanaro judiom sáhuëhui, Jesústam buíseka ä súmmak.

13 Huanärim bát huëpo Anástau yeu ä tójjak; áapo éntók Caifásta asëbuakay. Buëituk huäri huásuktiriat Caifás buere tiöpopo chë nésahuey. **14** Jü Caifás júnel jumë judio yäuchimmeu nok-latukay, huépul yoremta muknakëu türinakë tíaka, jü pueblota béchibo.

Peero Anásta tebatpo aaney

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

15 Huanärim Jesústat chäka kaatey, jü Símon Peero éntók senu ä disciipulo. Íkai disciipulota éntók jü buere tiöpopo chë nésahueme ä täyay. Huanäi Jesústamak ä tebat jóapo kibakek; **16** të Pero éntók päkun puertata bíá aaney. Huanäi jü disciipulo tiöpopo chë nésahuemta täyäu yeu siika. Huanäi huakä jámut puertata suayamtau nokaka, yukä Perota áman kibaktuak. **17** Huanäi jü puertata suayame Perotau ínel jiahua:

—¿Émpë két jü yoremta disciipulo?

Huanäi áapo ä yómmiak:

—Èe, kanne ájária.

18 Ámam jábuekay, huamë áma sáyhuame éntók huamë buere tiöpo bétana sáyhuame. Náalatakam súkkähuey, buëituk sébiakay. Pero éntók két ámemak áma huéeka súkkähuey.

Anás jukä Jesústa temajek

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

19 Huanäi jü buere tiöpopo chë nésahueme Jesústa temajek, ä disciipulom bétana éntok jíta am majtiähui.

20 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Ínapo simem jíkkajäpo huamë géntemmu nok-la. Jíbane jum bem tiöpompo éntok buere tiöpopo am majtiala, jum síme judiom náu yayajäpo. Kaitane éhuil nok-la. 21 ¿Jatchiakë nee temaje? Huamë nokta jíkkaj-lamë temaje jítasune ámeu nok-la. Bempo júneiya jíta in ámeu nok-latukähui.

22 Jukä Jesústa ínëli nónokak, senu tékiaka áma anëhui ä chóchonak, ínel jíaka:

—¿Jachë ínel ä yómnia, jukä tiöpopo chë nésahuemta?

23 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Kaa türík nee nónokak, nokäe, ¿jáksu kaa türi jü in nokakähui? Të tühuata nee nokay, ¿jatchiakë nee chónna?

24 Huanäi Anás Caifástau ä bíttuak, súmata, huä buere tiöpopo chë nésahuemtahui.

Peero Jesústa kaa áu täyä tíiya

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

25 Jü Peero tájimmu huéeka súkkähuey, huanäi nátemajhuak:

—¿Jachë émpo két ä disciipulommak huéiye?

Huanäi áapo am yómmiak:

—Ëe, kanne ájaria —tiahua.

26 Senu éntok buere tiöpopo chë nésahuemta sáhuëu Perota náka chúktiakäu huahuaji ínel áu jiahua:

—¡Enchine bíchakam téнна, áman huertapo áamak enchi aneyo!

27 Peero éntok júchi kaa áu ä täyä tíaka nookak. Huanäi sep jü totoröra kúkusek.

Jesús Pilaatotau yeu tóijhuak

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

28 Jesústam Caifásta jóapo yeu núk sájjak, palacio romanou bicha. Ketune kethueytukay. Huanäi palaciohuim

kaa kiimuk, bem jiöri bárë béchïbo, Páscua buähuamta buä báreka. **29** Huanäi jü Pilaato ámeu yeu sika ínel ámeu jiahua:

—¿Jíta bétanasem ä nätua, íkä yoremta?

30 Huanärim ínel ä yómmiak:

—Íkä yoremta kaa juënak yáalatukte kaa em mámpo ä tóij éiyey.

31 Huanäi jü Pilaato ínel ámeu jiahua:

—Emem ä huériaka, enchim ley nésahuë páman ä yáuhua.

Judio yäuchim éntok ínel ä yómmiak:

—Ítapo kaita lütüriata mákki, jábeta itom mënakë béchïbo.

32 Ínëlim jiahuak, Jesústa nokakäu chúpnaکہ béchïbo, am jünë äaaka jáchin ä muknakeihui. **33** Huanäi jü Pilaato júchi palaciou kibakeka, Jesústa núnuka ínel áu jiahua:

—¿Jachë émpo jumë judiommeu Rey?

34 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—¿Jachë émpo em éapo júnel jiahua? Të, ¿jamak tattäbuika ino bétana júnel emou jiaula?

35 Pilaato éntok ínel ä yómmiak:

—¿Jachu ínapo judio? Huamë em pueblopo jome éntok huamë buere tiöpopo chë nésahueme in mámpo enchi tóij-la. ¿Jítasë yáala?

36 Jesús ä yómmiak:

—Jü reytaka in nésahuëu kaa ímï ániapo joome. Të reytaka in nésahuëu ímï ániapo jometuk, jumë in sáhuëu nássuä éiyey, kaa judio yäuchim mámpo in tóijnä béchïbo. Të huä reytaka in nésahuëu kaa ímï joome.

37 Huanäi jü Pilaato ínel áu jiahua:

—¿Huanäisu émpo reytaka nésahue?

Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Émpo reytaka nee nésahuë tíiya. Ínapo iári béchïbo yeu yoremtna, éntokne iári béchïbo ím ániapo yebij-la, lütüriata bétana in noknakë béchïbo. Síme huamë lütüriat kateme in nokim jíkkaja.

38 Huanäi Pilaato ínel áu jiahua:

—¿Jítasa júri lütüria?

Ínëli jiausuka júchi yeu siika, judio yäuchimmehui.

Huanäi ínel ámeu jiahua:

—Kaita juënakne át téula. **39** Të emë júnel ä boojoria, Páscuapo senuk in búttianakëhui. ¿Jachem júká judiommeu Reyta nee búttiä äa?

40 Huanäi júchi bemelasi simetaka nónokak, ínel jíaka:
—Júkai ee, Barrabásta ál-la.

Jü Barrabás éntok lak-rontukay.

19 ¹ Huanäi Pilaato nésahueka, Jesússta bépsutebok.
² Jumë sontarom éntok huíchata huiköpäaka, ä koroona yáaka, kóbat áachä yétchak. Huanärim lilata ä sánkotuak; ³ éntokim ä chónaka, ínel áu jiahuay:

—¡Jíbë jiapsinake, judiommeu Rey!

⁴ Huanäi Pilaato júchi yeu sika ínel ámeu jiahua:

—Áachem suuhua, enchimmeune yeu ä tójja, enchim jüneenakë béchíbo kaita juënak in át téähui.

⁵ Huanäi yeu siika jü Jesús, huíchata koroonaka éntok lilata sánkoka. Huanäi jü Pilaato ínel ámeu jiahua:

—¡Ímí huéiyek, i oöou!

⁶ Huanäi huamë buere tiöpopo chë nésahueme éntok áma sáyhuame ä bíchaka, söti tēka, ínel jíaka:

—¡Kúrusichë ä popontebo! ¡Kúrusichë ä popontebo!

Pilaato éntok ínel ámeu jiahua:

—Emem ä huériaka kúrusichem ä popontebo, buëituk ínapo kaita juënak át téula.

7 Huanäi jumë judio yäuchim ínel ä yómmiak:

—Ítapo senu leyta jípure, éntok jüri leyta jíä bénasi, úttea ä muknakëhui, buëituk áapo áu Diosta Üüsí tíiya.

8 Jü Pilaato íkái jíkkajaka, chë júne máuj táytek. 9 Huanäi júchi palaciou kibakeka, Jesústau ínel jiahua:

—¿Jákusë joome?

Të Jesús kaa ä yómmiak. 10 Huanäi jü Pilaato ínel áu jiahua:

—¿Jachë kaa nee yómnia báare? ¿Jachë kaa júneiya yäurata in jípurëu, kúrusit in enchi popontebonä béchibo, éntok enchi búttianä béchibo júinne?

11 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Kaitë yäurata jípu éiyey nee béj-reka, kaa jikat bétana ä máktuko. Júntuk huä em mámpo nee yéchakame chë júne kaa tühuata yáala.

12 Huanäi naateka jü Pilaato ä búttia báreka éiyay. Të jumë judio yäuchim jíba söti jíaka, ínel jiahuay:

—Íkärë búttiakátek, ¡kaa rey Césarta chaamek! Sime huamë emo reí tíame rey Césarta béj-rekam kaate.

13 Huanäi jü Pilaato íkái jíkkajaka, jukä Jesústa päkun yeu núk sika, yäurata yeyesäpo yejtek, huam Enlosado ti téhuaakäpo; yorem nokpo éntok téta chíbelay tíau báare.

14 Kabara jisobahuaka pajko buähuäu, senu taahuari áu bëyey. Huäri taahuarit lúl-la kátekay. Huanäi Pilaato judiommeu ínel jiahua:

—¡Ímí aane, jü enchimmeu Rey!

15 Të bempo chayeka ínel jiahuay:

—¡Yehuë ä huéria! ¡Yehuë ä huéria! ¡Kúrusichë ä popontebo!

Pilaato éntok ínel am yómmiak:

—¿Jachem jukä enchim Rey kúrusit nee popontebö íaa?

Huanäi jumë buere tiöpopo chë nésahueme ínel ä yómmiak:

—Kaabetate éntok reyek, ¡Césarta jíbba!

16 Huanäi bem mámpo ä tójjak, kúrusichä poponnä béchibo. Bempo éntok Jesústa núk sájjak.

Jesús kúrusit popontaka muukuk

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Jesús éntok jukä kúrujta püaateka yeu siika, áman Calaverä téau bicha, hebreo nokpo éntok Gólgota. Yorem nokpo éntok mukila kóba káuhui tíau báare. 18 Huämirim kúrusichä poponak, éntok guoyim áamaki; huépülaka míkötana, senu éntok bátatana, Jesús éntok áme násuku. 19 Jü Pilaato éntok két senu jiojteta yáaka, kúrusichä yétchak; huäri jiojteri ínel jiahuay: “Jesús nasareno, judiommeu Rey.” 20 Huanäi juebena judiom íkái jiojteta bíтчak, buëituk jum Jesústa kúrusit poponhuakäpo Jerusaléniu kaa mékka taahuay. Huä jiojteri éntok, hebreo nokpo éntok griego nokpo éntok latín nokpo yáarítukay. 21 Huanäi jumë judiom buere tiöpopo chë néshueme Pilaatotau ínel jiahua:

—Judiommeu Reytë kä jiojte; ál-lë ínel ä jiojte: “Áapo judiommeu áu Reí tíiya.”

22 Pilaato éntok ínel am yómmiak:

—Huä in jiojtekahui, béja jiojteri.

23 Huanäi jumë sontarom jukä Jesústa sánko nüka, naikisim ä chúktiaka, náchä näikimtek. Jukä béppa sánkota éntokim nüka. Huäri éntok kaa náu jüiktukay; senu huëpo síme náu jíjjoatukay, jikat naateka kóm tájti. 24 Huanärim ínel náu jiahua:

—Kattä näikimtenake, ál-late náu ä jätenake; jábe tua áamak tahuanake.

Íri ínëli siika, jukä Diosta noki jiojteri chúpnaкë béchibo, ínel jíamta: “Jukä in huáijhua súpem nat näikimtek, éntok in béppa súpem náu jätek.” Júnëlim ä yáuhuak, jumë sontarom.

25 Jesústa kúruj náapo ä áyehua áma huéekay, éntok ä áyehua ákoro, éntok jü María Cleofasta juubi, éntok María Magdalena. 26 Huanäi jü Jesús, ä áíye bíчhaka éntok ä disciipulo chë ä náкëu két áma anemta, ä áyebеu ínel jiahua:

—Émpo, jámmut, júmü aane jü em ou ásoa.

27 Chúkula ä disciipulobeu éntok ínel jiahua:

—Jumü aane jü em áíye.

Huäri taahuarit naateka jü disciipulo ä jóapo ä mabetak.

28 Chúkula íkai simsukäpo, jü Jesús, jüneaka simeta chúpilatukäu, ínel jiahuak, jukä Diosta noki jïojteri chúpnaکہ béchïbo:

—Bäi mukene.

29 Vaaso vinagrey tápunika áma mánekay. Huanäi bempo vinagrepo esponjata kómoniaka, kútachä súmaka tempä óreriak. 30 Jesús, jukä vinagreta jisuka, ínel jiahua:

—Béja chúppuk.

Huanäi kóm kóbateka muukuk.

Jesús sánä chakäku lansay sóahuak

31 Pajko Páscuau senu taahuata bëyë béchïbo, jumë judio yäuchim jimyore táapo jumë kókkolam takaa kaa kúrusicham tahua ïaay, buëituk ïri taahuari tüisi yörisi machiakay. Huäri béchïbom Pilaatotau kimuka áu nookak, guók óttam am kóttiria ïaaka, kóm am jóaná béchïbo. 32 Huanäi jumë sontarom áman yájaka, senuk bát guók kóttiak, alë bénasi huakä senuk két áamak kúrusit poponta. 33 Huanärim Jesústau yájaka ä mukilatukäu bíchaka, kaa ä guók kóttiak.

34 Të senu sontaro ä lansay sánä chákäku ä sóiyak. Huanäi sep ójbo át yeu búitek, éntok baäam. 35 Ä bíchakame íkai nooka; ä nokäu éntok lütüria. Áapo éntok jüneiya lütüriata áu nokähui, enchim ä súalnakë béchïbo. 36 Ínëli yeu siika, jukä Diosta noki jïojteri chúpnaکہ béchïbo, ínel jíamta: “Kaita ä ótahuam kóttiaturake.” 37 Éntok két täbui jïojteri ínel jiahua: “Akim ä bínnake, huakä naa búrujti lansay sóata.”

Jesús mäahuak

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

38 Chúkula jü José, Arimateapo joome, Pilaatotau licenciata aahuak, jukä Jesústa takaahua núk sim báreka. ïri éntok judio yäuchim májhueka, Jesústa éhuil disciipulutukay. Pilaato éntok ä licenciak. Huanäi ä núk siika, jukä Jesústa takaahua. 39 Jü Nicodemo, huä bannaataka Jesústau tukaapo nóitekähui, két áma yepsak, jukä mirrä téamta éntok áloë téamta náu kütílata huériaka, treinta kilotu mátkhik. 40 Huanärim Jesústa takaahua nüka, sábanammet bäa müsäla jubak át huáttiaka áma ä bëtiak, jumë judiom kókkolam maa báahuay, bem ä boojoriä bénasi.

41 Huerta áma órekay, jum Jesústa kúrusit poponhuakäpo. Ímí éntok ánimata mäa béchĭbo guójöria bemelataka áma buéjtukay; huämi jábe júne kee jee mäahuay. 42 Pajko Páscuau abe yumä béchĭbo, éntok jukä ánimam mamähuäpo kaa mékka órekä béchĭbo, Jesústam takaahua huämi maäak.

Kókkolam násuk jíabitehuame

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 1 Júnakoy lominko táapo jü María Magdalena kethueysu ánimam mamähuäu bicha siika, ketune ili kútkuako. Huanäi jukä tétata áy ä páttiari mékka bíaktiata bíтчak. 2 Huanäi búiteka ámeu yepsak Símon Perotahui, éntok huä disciipulo Jesústa nákéibehui. Huanäi ínel ámeu jahua:
—Jukä Señortam jum ánimam mamähuäpo yeu núk sákala, éntokte kaa júneiya jákun ä tóijhuakähui.

3 Huanärim ánimam mamähuäu bicha sájjak, jü Peero éntok jü senu disciipulo. 4 Náhuim teenney, të jü senu disciipulo chë úttia búitek Perota béppa; huanäi áapo bát áman yepsak. 5 Huanäi áman kóm sika jumë sábanam áma órekame bíтчak, të kaa tua huáijhua kibakek. 6 Huanäi Símon Pero áa sáú áman yepsak. Huanäi ánimam mamähuäpo guójöriau kibakeka, jumë sábanam áma órekame bíтчak, 7 éntok jumë sánkom Jesústa kóbat ámey ä páttiatukaĩhui. Ímí kaa sábanammak órekay, ál-lam náu tóttiataka mékka bempola órekay. 8 Huanäi huä senu disciipulo két áman kibakek, huam ánimam mamähuau bát yepsakame. Huanäi huakä áma yeu sikamta bíчhaka, ä súaleka taahuak. 9 Të jiojteritachim kee jee júneyay, kókkolam násuk ä jíabitenakëu úttiatukaĩhui. 10 Huanäi jumë disciipulom nóttek, huamë ámemak anemmehui.

Jesús jü María Magdalenatau áu yeu machiriak

(Mr. 16:9-11)

11 Të María kókkolam mamähuäpo päku aneka buaanay. Huanäi buanakasu kóm reemtek, ánimam mamähuäu guójöriau bíт báreka. 12 Huanäi guoy Diosta ángelesim totösalik sánkoka áma jokame bíтчak, seenuk ä kóbaka bökaĩ bétana, seenuk éntok ä guókeka bökaĩ bétana, huam Jesústa takaahua tektukaĩpo. 13 Huanärim ínel áu jahua:
—Émpo jámmut, ¿jatchiakasë buaana?

Ápo éntok ínel am yómmiak:

—Buëitukim in Señorta núk sájjak; én éntokne kaa jüneyia jákun ä tóijhuakähui.

14 Ínëli jiausuka, kúakteka Jesústa áma anemta bítkhak; tē kaa jüneyiy ä Jesústukaihui. 15 Jesús ínel áu jiahua:

—Émpo jámmut, ¿tatchiakasē buaana? ¿Jábetasē jaria?

Ápo éntok, jü huertata suayame jáni tíaka, ínel áu jiahua:

—Señor, émpo ä núk simlatuk, nechē téjhua jákun em ä tóij-latukähui. Ínapone áman ä nūka ä núk sim báare.

16 Jesús éntok ínel áu jiahua:

—¿María!

Ápo éntok kúakteka ínel áu jiahua:

—¿Raboni! —Maestro tiau báare.

17 Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Katē ínot mámma, buëituk ketunene kee in Áchaybeu jikau siime. Tē jumē in sailammehuē sika am téjhua: In Áchaybeu éntok enchim Áchaybeune jikau huéé báare, in Diostahui éntok enchim Diostahui.

18 Huanäi María Magdalena áman siika, jumē disciipulommehui, jukä nokta ámeu huériaka Señorta ä bít-latukä bétana, éntok áapörík, Señorta, ínel áu jákähui.

Jesús ä disciipulommeu áu yeu machiriak

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

19 Huanäi huäri lominko taahuarit tukaariu yumay, jumē disciipulom judio yäuchim májhueka náu rúktilatatakam puertam páttialatukay. Huanäi Jesús ámeu yeu machiak.

Huanäi áme násuk kíkteka, ámeu tebotek. 20 Ámeu tebotesuka, mámam am bíttuak, éntok sánärim lansay ä sóahuakäpo. Huanäi jumē ä disciipulom tüisi al-lëiak, jukä Señorta bíchaka. 21 Huanäi Jesús júchi ínel ámeu jiahua:

—Yántem jíapse. Jukä in Áchay nee äbo bíttuakä bénasi, ínapone két enchim áman bíttua.

22 Íkai noksuka am pujiaka, ínel ámeu jiahua:

—Jukem Espíritu Santota mabeta. 23 Huamē jábem kaa tühua yáarim béchi'bo enchim jiokorekäu jiokoritunakemme; huamē jábem kaa tühua yáarim béchi'bo enchim kaa jiokorekäu, katim jiokoritunake.

Jü Toomas kaita súalëra

24 Të jü Toomas, doocemmak näikiatukaihui, Guoguöri téame, kaa ámemak aaney, Jesústa ámeu yeu machiak.

25 Huanäi huamë huate disciipulom ínel áu jiahua:

—Jukä Señortate bítkhak.

Áapo éntok ínel ámeu jiahua:

—Kanne jum mámpo laavosim át jäbuekaïpo señam bíchätek, éntok kaa huam laavosim át jäbuekaïpo át sútutek, éntok huam sánärim chákäku lansay ä sóapo kaa át mámtékne kaibune ä súalnake.

26 Chúkula guoj naiki taahuarim huéy áma huáijhuam aaney, Tomas éntok ámemaki. Huanäi Jesús áma yepsak, jumë puertam éntok páttiatukay. Huanäi áme násuk kíkteka ínel ámeu jiahua:

—Yántem jíapse.

27 Huanäi Tomastau ínel jiahua:

—Ímire ínot sútute, éntokë in mámam bítkha; éntokë ínot mámtë in sánärim lansay sóapo. Katë kía kaita súalëra. ¡Nechë súale!

28 Huanäi jü Toomas ínel ä yómmiak:

—¡In Señor, éntok in Dios!

29 Jesús éntok ínel áu jiahua:

—Toomas, em nee bíchakä béchibë nee súale.

¡Al-leerimmeyim tápuni, huamë kaa nee bíchaka nee súaleme!

Jumë librom jíta béchibotukähui

30 Jesús juebena señaalim yáhuak, chë ímëi béppa, jumë ä disciipulom bíchäpo; huámëi éntok katim ímëi libropo jïjterí.

31 Të ímëi jïjtehuak enchim ä súalnakë béchibo, yukä Jesústa Cristotukähui, huä Diosta Üusi, buëituk ä súaleka enchim jiapsinakë béchibo, áapörik téhuampo.

Jesús jumë guoy búsani ä disciipulommeu áu yeu machiriak

21 ¹ Chúkula Jesús júchi ä disciipulommeu áu yeu machiriak, Tiberia bahue mayoachi. Íneli yeu siika: ² Náhuim aaney, jü Símon Peero, Toomas jü Guoguöri téame, Natanael pueblo Caná Galilea buiärapo joome, jumë

Zebedeota uüsim, éntok huate guoyika ä disciipulohuam.

3 Símon Peero ínel ámeu jiahua:

—Kúchumne buíj báare.

Bempo éntok ínel ä yómmiak:

—Ítapo két émomak kat báare.

Huanärim canoapo jámuka sájjak. Të huäri tukaarit kaitam buíssek. 4 Béja matchuu bicha, Jesús ámeu yepsak, jum bahue mayoachi. Ä disciipulohuam éntok kaa ä täyay, ä Jesústukaihui.

5 Huanäi ínel ámeu jiahua:

—Uusim, ¿jachem jíta jípure buä mátkhik?

—Ëe —tim áu jiahua.

6 Huanäi ínel ámeu jiahua:

—Canoata báta bétanem jítërim jímma; huanärem kúchum buíjnake.

Huanärim áman am jímmaaka, kara yeu am huíkkey, yún kúchum bem buísekä béchíbo. 7 Huanäi huä disciipulo Jesústa nákéhui, Perotau ínel jiahua:

—¡Jü Señor!

Símon Peero, Señorta jíay ä jíkkajaka, ä sánkohua huikojtek, buéituk áu ä úhuaalatukay. Huanäi báau áu jímak. 8 Huanäi jumë huate disciipulom canoamak yeu yájjak, jítërim kúchummea tápunik huík sákaka; buéituk kaa mékkatukay jum bahue mayoahui, jíba tua cien meetrotukay.

9 Buíahuim kóm chépteka óbam téhuak, éntok huépü kúchuta áma béppa tekta, éntok páanim áma órekame.

10 Huanäi Jesús ínel ámeu jiahua:

—Jumë kúchum enchim buísekáhuem äbo huéria.

11 Huanäi jü Símon Peero áma jámuka jumë jítërim buíau yeu huíkkek, ciento cincuenta ama báij buere kúchummaki; të am juebenamtuk júnne, jumë jítërim kaa síutek. 12 Huanäi Jesús ínel ámeu jiahua:

—Äbem sájaka jïbua.

Jumë disciipulom bem át guómtilä béchïbo, kaabe ä temajek ä jábetukaihui, jüneaka ä Señortukaihui. 13 Huanäi Jesús áman sika jumë páanim nüka am miikak. Alë bénasi jukä kúchuta kétchi.

14 İri béja jü bájikuntuka huéiyey, jukä Jesústa ä disciipulommeu áu yeu ä machiriáhui, kókkolam násuk jíabitesulataka.

“In kabaramë suaya”

15 Huanäi jïbuasukam jü Jesús Símon Perotau ínel jiahua:

—Símon, Jonásta üusi, ¿jachë émpo chë nee nákke, ímëi béppa?

Huanäi ínel ä yómmiak:

—Jeehui, Señor; émpë jüneiya enchi in nákehui.

Jesús éntok ínel áu jiahua:

—In kabaramë suaya.

16 Júchi éntok guosä huëpo ínel áu jiahua:

—Símon, Jonásta üusi, ¿jachë nee nákke?

Pero éntok ínel ä yómmiak:

—Jeehui, Señor, émpo jüneiya nee enchi nákehui.

Huanäi ínel áu jiahua:

—In kabaramë suaya.

17 Bájikun huëpo ínel áu jiahua:

—Símon, Jonásta üusi, ¿jachë nee nákke?

Huanäi jü Peero kaa al-lëiak, báisi júnëli áu ä jíakä béchïbo. Huanäi ínel ä yómmiak:

—Señor, émpë simeta jüneria; émpë jüneiya enchi in nákehui.

Jesús éntok ínel áu jiahua:

—In kabaramë suaya. 18 Tua lútüriapone ínel emou jiahua: Jübua yötukë émpo emo sásankotuay, éntokë em huée bárëu bicha sisimey; të béja ölatuka, em mámamë tóboktianake, éntok täbuika enchi sáankotuanake, éntok kaa em huée bárëu bicha enchi huériunake.

19 Ínëli nokaka jüneetebok, jáchin mukuka Diosta ä úttılınakeihui. Íkái noksuka ínel jiahua:

—¡Ino sáukë huéiye!

Huä disciipulo chë nákuhame

20 Jü Peero, amau remteka, jukä disciipulota Jesústa chë nákéu bítchak, áme sáu huémta, huä áman tukaapo jïbuahuay ä chákäku áu chákala böka, ínel áu jíakáihui: “Señor, ¿jábese huä enchi nénkinakeme?” 21 Peero ä bíchaka Jesústau ínel jiahua:

—Señor, ¿isu? ¿Jítasu áu huéenake jáni?

22 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Ínapo júnel éätek, áapörik tahuanakëu júchi in yepsäu tájti, ¿jítasë áma täru? Émpë ino sáu huéiye.

23 Huanäi iri noki chíbejteck jumë hermaanom násuku, huákäi disciipulota kaa muknakeihui. Të Jesús kaa júnëli jiauy báareï jïöbe, ál-la ínel jiahuak: “Ínapo júnel éätek áapörik tahuanakëu júchi in yepsäu tájti, ¿jítasë áma täru?”

24 İri ájãria jü disciipulo íãri bétana nokakame, éntok íãri bétana jïojtekame; éntokte jüneiya, ä nokihua lútüriatukähui.

25 Jesús huatek juebenak yáuhuak. Huámëi hueuhuëpulaka nátepua jïojtetukátek, ínenne éiya, jamak ím ániapo júnem kaa beeki éiyey, huamë librom jïojterim. Júnentunake.